

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

TREST SMRTI

Autor práce: Žaneta Peterková

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Jiří Hruška, JUDr., Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Jiřímu Hruškovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Velmi též děkuji své rodině za podporu a toleranci při studiu.

ABSTRAKT

PETERKOVÁ, Ž. *Trest smrti : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2018. 59 s. Vedoucí bakalářské práce : JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Klíčová slova: trest smrti, absolutní trest, exekuce, trestní sankce, trest doživotí.

Bakalářská práce se zabývá trestem smrti jako trestní sankcí. Bakalářská práce je rozdělena do devíti kapitol. První kapitola zahrnuje cíl a metodiku práce. Následující kapitoly obsahují charakteristiku trestu a základní pojmy, jakými jsou pojem a účel trestu, dále definici trestu smrti a jeho historii a metody, jaké se pro jeho vykonání používaly v historii i současné době. Další kapitoly, které jsou cílem bakalářské práce, se zabývají předmětnou právní úpravou trestu smrti na území České republiky od dob minulých až po současnost a také mezinárodní právní úpravu, kterou je Česká republika vázána a která uplatňování trestu smrti zakazuje. Mezi další kapitoly patří argumenty odpůrců a argumenty zastánci trestu smrti, ale také komparace trestu odnětí svobody na doživotí s trestem smrti. Následující kapitolou je kapitola, které se zabývá uplatňováním trestu smrti podle islámského práva a poslední devátou kapitolu tvoří dotazníkové šetření autorky.

ABSTRACT

PETERKOVÁ, Ž. *Death Penalty : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2018. 59 p. Supervisor : JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Key words: Death Penalty, Capital Punishment, Execution, Criminal Sanction, Life Sentence.

This bachelor thesis deals with death penalty as a criminal sanction. The bachelor thesis is divided into nine chapters. The first chapter includes main goal and methodology of the thesis. The following chapter incorporates characteristic of punishment and the basic terms, which are concept and purpose of punishment, then definition of death penalty and its history and methods, which was used in past and even nowadays. Next chapters, which are goals of this thesis, are deal with objective law regulativ of death penalty in Czech republic area from past to present and international law regulativ by which is Czech republic bounded and which makes the death penalty forbidden. In the other chapter there are arguments of antagonists and protagonists of the death penalty, furthermore comparison of life imprisonment punishment and death penalty. Following chapter deals with death penalty used by Islamic law. The last, ninth chapter, includes a questionnaire survey of the author.

Obsah

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
2 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA TRESTU.....	10
2.1 Pojem trestu	10
2.2 Účel trestu.....	11
3 TREST SMRTI	12
3.1 Historie trestu smrti	12
3.2 Techniky vykonávání trestu smrti	13
3.3 Moderní způsoby popravu	14
4 VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY TRESTU SMRTI NA NAŠEM ÚZEMÍ	18
4.1 Středověk.....	18
4.2 Osvícenství	18
4.3 Období vlády Josefa II.	19
4.4 Období první republiky (1918-1938)	20
4.5 Období Protektorátu Čechy a Morava (1939-1945).....	21
4.6 Období let 1945-1948.....	22
4.7 Období po roce 1948	24
4.8 Zrušení trestu smrti v České republice	27
4.9 Současnost	28
5 MEZINÁRODNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU SMRTI.....	29
6 ZÁSTÁNCI VERSUS ODPŮRCI TRESTU SMRTI.....	33
6.1 Zastánci trestu smrti	33
6.2 Odpůrci trestu smrti	35
6.3 Postoj občanů ČR k trestu smrti	37
7 TREST ODNĚTÍ SVOBODY NA DOŽIVOTÍ A TREST SMRTI.....	41
7.1 Trest odnětí svobody na doživotí	41
8 TREST SMRTI V OSTATNÍCH ZEMÍCH V SOUČASNÉ DOBĚ	44

8.1	Trest smrti podle práva Šaría.....	44
9	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	47
	ZÁVĚR	51
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	54
	SEZNAM ZKRATEK.....	58
	SEZNAM GRAFŮ.....	59

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je trest smrti, který patří mezi nejstarší trestní sankci, která provází lidskou společnost od počátku její existence. Tento trest je někdy nazýván trestem nejvyšším či absolutním, neboť zbavuje člověka základního a nejdůležitějšího lidského práva, jakým je právo na život.

Na území České republiky byl trest smrti oficiálně zrušen dne 1. července 1990, a to přijetím zákona č. 175/1990 Sb. V současné době je Česká republika vázána několika mezinárodními právními dokumenty, které trest smrti zakazují. Proto veškeré diskuse a úvahy o tomto trestu na našem území, jsou omezeny pouze na teoretickou možnost zavedení tohoto trestu do našeho právního řádu. I s ohledem na tuto skutečnost z výzkumů veřejného mínění z roku 2017 vyplývá, že trest smrti a jeho znovuzavedení na našem území podporuje většina veřejnosti.

Jednotlivé kapitoly, které jsou v práci obsaženy, na sebe navazují a jsou řazeny od obecných po specifické. Nejprve je provedena obecná charakteristika trestu, konkrétně jeho pojem a účel. Dále je proveden historický exkurz do vývoje právní úpravy týkající se ukládání trestu smrti na území České republiky až do doby, než byl tento trest z katalogu trestních sankcí vypuštěn a také rozbor podmínek, za kterých mohl být tento druh trestu ukládán. Další specifickou kapitolu tvoří nástin mezinárodní právní úpravy, které je Česká republika signatářem a jejímž předmětem je zákaz uplatňování trestu smrti.

V závěru práce je stručně specifikováno ukládání trestu smrti podle islámského práva šaría a také prezentace výsledků vlastního výzkumu autorky práce, který byl proveden pomocí dotazníkového šetření.

Ačkoliv se téma bakalářské práce může zdát již neaktuální, neboť trest smrti v naší zemi již neexistuje a ve většině zemí byl již také zrušen, považuje autorka toto téma za velmi aktuální, jelikož i přes snahu o zrušení absolutního trestu ve všech zemích, je trest smrti stále uplatňován ve více než 55 zemích světa, což je také důvodem výběru téma pro bakalářskou práci.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Bakalářská práce se zabývá trestem smrti, jako trestní sankcí. Cílem bakalářské práce je nejprve provést historický exkurz do vývoje právní úpravy, týkající se této trestní sankce na území České republiky až do doby, kdy byl trest smrti z katalogu trestních sankcí zcela vypuštěn. Dalším cílem je charakteristika mezinárodní právní úpravy, jejímž předmětem je zákaz uplatňování trestu smrti. Těžiště práce bude zaměřeno na rozbor podmínek, za nichž mohl být tento druh trestu na našem území ukládán a dále vymezení kladů a záporů, které s ukládáním tohoto druhu trestu souvisejí. V závěru práce je prezentována právní úprava arabských zemí, v kterých je možné podle islámského práva trest smrti uložit a také vlastní dotazníkové šetření, týkající se názoru respondentů na existenci trestu smrti.

Metodami zkoumání, které byly uplatněny pro dosažení stanovených cílů, jsou:

- studium odborné literatury, příslušných právních předpisů a elektronických zdrojů,
- jako základní metoda práce byla použita teoretická analýza a další logické metody,
- deskriptivní metoda,
- interdisciplinární přístup a
- dotazníkové šetření.

2 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA TRESTU

Abychom se mohli blíže zabývat problematikou trestu smrti, je nutné nejprve si vysvětlit a specifikovat obecné pojmy, jakými jsou pojem a účel trestu.

2.1 Pojem trestu

„Trest je zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání. Trest, právní následek činu, na němž lpí vina, spočívá v právní újmě, a ta je pachatelem činu pocíťována jako zlo a podle vůle zákonodárce má být jako taková přijímána.“¹

V rámci právního řádu v současné době existují dvě základní koncepce pojetí smyslu trestu, jimiž jsou teorie **absolutní**, která je reprezentována teorií odplaty a teorie **relativní**, jež je reprezentována např. teorií prevence.²

- **Teorie absolutní**

Teorie absolutní, která se jinak také nazývá teorií odplaty, spatřuje podstatu trestu v trestu samotném a společně s trestem nespojuje žádné společenské cíle. Trest je tedy odplatou za spáchaný trestný čin. Latinsky lze konstatovat „*punitur, quia peccatum est*“ tedy „*trestá se, protože bylo spácháno zlo*“³.

Tuto teorii zastávali Aristoteles, Tomáš Akvinský, Immanuel Kant, Georg Wilhelm Friedrich Hegel a v trestněprávní nauce tzv. klasická škola trestního práva. Teorie vychází z filosofie indeterminismu, která říká, že pachatel se vědomě, ze svobodné vůle rozhoduje spáchat trestný čin a za spáchaný trestný čin lze očekávat trest. Neboť člověk je osoba, která je schopna na základě své vnitřní svobody určovat odpovědnost svého jednání. Z práva vyplývají normy, nutné k uskutečnění obecného dobra účinně, s možností vynucení, z čehož vyplývá, že každé protiprávní jednání si zaslouží trest. Potrestáním se naplňuje spravedlnost, která je způsobena nezákonným jednáním pachatele.

¹ Srov. NAVRÁTILOVÁ, J. *Výjimečný trest*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010. s. 9

² NAVRÁTILOVÁ, J. *Výjimečný trest*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010. s. 9

³ VICHEREK, R. Účel trestu. In *Epravo.cz* [online]. Sbírka zákonů, judikatura, právo. Praha : 2013 [cit. 2018-03-20]. Dostupné z WWW: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>>

V současné době se společnost opět přiklání k odplatné teorii, z důvodu skepse společnosti z různých rehabilitačních a resocializačních metod. Neboť vzrůstající kriminalita oslabuje důvěru občanů v nesprávnou volbu metod a přiklání se k podpoře odplaty.⁴

- **Teorie relativní**

Teorie relativní je druhou koncepcí pojetí smyslu trestu, která je představována teorií prevence, jež spatřuje smysl trestu v ochraně společnosti, nápravě zločince i zamezení páchaní trestných činů v budoucnosti. Relativní teorie odmítá trest pouze jako odplatu za spáchaný trestný čin „*Punitur, ne peccetur*“ – „*Trestá se, aby nebylo pácháno zlo.*“⁵

- **Teorie smíšené**

Smíšené teorie se začaly objevovat až později. Teorie smíšené se vychází z absolutní i relativní teorie, z obou teorií se snaží vybrat jejich pozitivní znaky a spojit je na základě trestního provinění a smyslu trestu v odplatě i nápravu zločince.

2.2 Účel trestu

V právním řádu České republiky je definován pojem „účel trestu“ přímo zákonem. „*Dle znění § 23 TZ je účelem trestu chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovávat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.*“ Zákon také stanovuje, že výkonem trestu nesmí být ponížena lidská důstojnost. V zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který je účinný od 1. 1. 2010, již není výslovně pojem účel trestu definován. Jsou zde pouze vyjádřeny základní principy ukládání trestních sankcí a to konkrétně v ustanovení § 37 a 38, a tyto zásady jsou dále blíže specifikované v následujících ustanoveních trestního zákoníku.⁶

⁴ NAVRÁTILOVÁ, J. *Výjimečný trest*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010. s. 9-10.

⁵ VICHEREK, R. Účel trestu. In *Epravo.cz* [online]. Sbírka zákonů, judikatura, právo. Praha : 2013 [cit. 2018-03-20]. Dostupné z WWW: < <https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html> >

⁶ NAVRÁTILOVÁ, J. *Výjimečný trest*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010. s. 10.

3 TREST SMRTI

Trest smrti, se také nazývá nejvyšší či absolutní trest. *Jde o státem nařízené usmrcení člověka jako trest za zločin, který spáchal. Tento druh trestu lze dodnes uložit ve více než 55 zemích světa i přesto, že za posledních 30 let se zdvojnásobil počet států, které tento trest zakázaly.*⁷

3.1 Historie trestu smrti

Po celou dobu svojí existence je lidstvo provázeno tresty. A komunita v dávných kmenových seskupeních odpovídala za potrestání každého skutku, jenž byl považován za kriminální.

- **Urgakinův zákoník**

Zákoník byl vydaný kolem roku 2350 př. n. l. v Mezopotámii a je pravděpodobné, že tento zákoník byl podkladem pro tvorbu pozdějších mezopotamských zákonů. Zákoník patří mezi prameny, kde se poprvé objevují záznamy o existenci trestu smrti. Trest smrti byl prováděn ukamenováním kameny, na nichž byl napsaný skutek, kterého se pachatel dopustil. Tímto způsobem byli potrestáni lupiči a cizoložné ženy, neboť tímto skutkem ženy ohrožovaly oslabení pokrevní linie. Zákoník krále Urgakina však nebyl nikdy nalezen, pouze došlo k nálezu dokumentu o právní formě.⁸

- **Chammurapiho zákoník**

Chammurapiho zákoník je první zákon, který schvaluje a uznává trest smrti a uzákonil 25 hrdelních zločinů. Tento zákoník stanovil ukládání trestu smrti za celou řadu provinění a řídicím principem je talio, termín pro souhlasný trest, což znamenalo, že ta část těla, která se dopustila kriminálního skutku, bude zmrzačená nebo amputovaná. Byl vydán kolem roku 1750 př. n. l, vládcem Babylonu, králem Chammurapim. Tento zákoník, sepsaný akkadštinou je nejstarším zákoníkem, který se dochoval v úplnosti. Zákoník zavedl zákonná práva, svobody a soudní postupy, které se používají dodnes.

⁷ AMNESTY INTERNATIONAL. *TREST SMRTI*. In amnesty.cz [online]. © Amnesty International Česká republika [cit. 2018-03-22]. Dostupné z WWW: <<https://www.amnesty.cz/trest-smrti>>.

⁸ LYONS, L. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost*. Překlad Pavel WURM. 1. vyd. Praha : Svojtka & Co., 2004. s. 21-27.

Trest smrti se uděloval za celou škálu kriminálních činů, mezi které patřily například krádeže, prodej či přechovávání kradených věcí, za únos, dále za pomoc uprchlým otrokům nebo za nepovolený prodej nápojů. Trest smrti mohl být udělen kupříkladu i tomu, kdo vlastnil výtržnickou hospodu. Způsob provedení trestu smrti byl předem daný pouze u některých kriminálních skutků. Mezi skutky, vyžadující specifickou formu exekuce patřilo cizoložství, bigamie, znásilnění zasnoubené dívky či špatné chování manželky, které se trestalo utopením. Trestný čin loupeže byl potrestán oběšením v místě, kde se loupež stala.⁹

3.2 Techniky vykonávání trestu smrti

Trest smrti během své existence zaznamenal neobyčejnou vynalézavost člověka, neboť technik, jimiž lze absolutní trest vykonat vznikla celá řada. Přesná klasifikace technik, jimiž se smrtící trest prováděl, neexistuje. Lze pouze navrhnout jejich rozdělení do skupin. Mezi techniky, opírající se o zásah na dálku patří například ukamenování a zastřelení. Jiné techniky využívají přírodních živlů jako je voda nebo oheň, jimiž jsou upálení, svržení do hlubin nebo topení. Technikami, které připravují pachatele o přísun vzduchu, jsou uškrcení, pověšení a zazdění.

Jak již bylo zmíněno, technik pro vykonání trestu smrti vznikla spousta. Zatímco některé techniky se již nepoužívají, stále existují státy, které používají tresty s tisíciletou tradicí. Mezi takové patří stětí, pověšení, ukamenování a bičování.¹⁰

- **Ukamenování**

Tento druh trestu smrti pochází ještě z předbiblických dob a byli jim trestáni především ti, co se provinili svatokrádeží. Tento druh trestu, se dle historických pramenů, vyskytoval hojně v archaickém Řecku.¹¹ Poprava tímto způsobem měla přesně stanovená pravidla, jež měla za cíl zabránit odsouzenému v útěku. Smrt tímto způsobem popravou byla zpravidla způsobena rychle, neboť kameny, které na odsouzence dopadaly, vážily i několik kilogramů. Avšak existují i případy, kdy člověk dostal řadu úderů, aniž by ztratil vědomí. V takovém případě pak šlo o mučivě dlouhou

⁹ LYONS, L. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost*. Překlad Pavel WURM. 1. vyd. Praha : Svojtka & Co., 2004. s. 21-27.

¹⁰ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost*. Překlad Vladimír ČADSKÝ. 1. vyd. Praha: Rybka, 1998

¹¹ CHMEL, L. *Nejslavnější popravy*. 1. vyd. Praha : Petrklíč, 2004. s. 15.

smrt. Ukamenování, jako oficiální trest uznávají v současné době země, které vycházejí z islámského práva. Jsou to například: Pákistán, Súdán, Saudská Arábie a další.¹²

- **Oběšení**

Anglie uznala tento způsob oficiálním hrdelním trestem již v 5. století. Vztyčovaly se účelově stavěné šibenice, na nichž byla exekuce vykonána jednoduchým způsobem. Odsouzený dostal kolem krku smyčku a musel vystoupit na žebřík, poté se žebřík odstranil a popravený zůstal viset. Neboť nedošlo k pádu z výšky, nebyl příčinou smrti zlomený vaz, ale uškrcení.¹³

Poprava oběšením se jako hrdelní trest používá po celou dobu historie lidstva a patří tak k nejrozšířenějším způsobům poprav. Tento druh nejvyššího trestu je pro svou jednoduchost a relativní nenáročnost pokládán za nejvhodnější druh trestu smrti. Tento způsob vykonání trestu smrti proto přetrvává i do dnešní doby. Stále je používán ve Spojených státech, konkrétně ve Washingtonu, Montaně, Delaware a Kansasu. Přičemž první tři státy dávají odsouzenici na výběr mezi oprátkou a smrtící injekcí. Při oběšení se používá trojího postupu. Nejrozšířenější je oběšení pomocí nějaké podložky, s nímž se v historii setkáváme nejčastěji. Odsouzený je postaven na vyvýšenou oporu a kat mu dá kolem krku provaz, který je připevněn k šibenici a podložku, jako je například židle, stůl nebo žebřík, kat podtrhne a popřípadě oběšence ještě strčí dopředu.¹⁴ Za zvláště ponižující způsob bylo považováno pověšení hlavou dolů. „*Tak byli v Itálii 28. dubna 1945 pověšeni na piazza Loreto Benito Mussolini a jeho milenka Clara Petacciová.*“¹⁵

3.3 Moderní způsoby poprav

Vedle starobylých trestů, z nichž se některé používají i v době současné, existují tresty, které využívají nejmodernější techniky a nejrůznějších vědeckých poznatků. Mezi takové je možno zařadit: zastřelení, plynové komory, smrtící injekce či elektrické křeslo.

¹² MONESTIER, M. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost.* Překlad Vladimír ČADSKÝ. 1. vyd. Praha: Rybka, 1998. s. 185.

¹³ LYONS, L. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost.* Překlad Pavel WURM. 1. vyd. Praha: Svojtka & Co., 2004. s. 166.

¹⁴ CHMEL, L. *Nejslavnější poprav.* 1. vyd. Praha: Petrklíč, 2004. s. 40.

¹⁵ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost.* Překlad Vladimír ČADSKÝ. 1. vyd. Praha: Rybka, 1998. s. 205.

- **Zastřelení**

S objevem zbraní vznikla nová technika pro popravu. Nejprve se využívaly tzv. arkebuzy, což byly nemotorné zbraně období renesance, které bylo nutné opírat o přenosnou trojnožku. Později se k popravám využívaly lehčí zbraně, tzv. muškety, které nahradily dřívější luk a šípy. Právní státy, které ve svém trestním zákoníku uznávají zastřelení jako způsob popravu, používají ceremoniál, který je přesně vymezený a nenechává prostor pro improvizaci. Americký vojenský zákoník žádá, aby byl odsouzený postaven zády ke zdi, a také musí být přivázán, aby po salvě nepadl čelem dopředu. Odsouzený má povinně na hlavě černou kápi, která musí být dostatečně silná a zakrýt i krk.¹⁶

Zastřelení patří v současné době mezi nejobvyklejší způsob popravu. Odhaduje se, že během roku 2001 bylo trestem zastřelení popraveno 2500 lidí, z čehož většina poprav byla vykonána v Číně, neboť tam je poprava zastřelením nejoblíbenějším způsobem.¹⁷

- **Plynové komory**

Po třiceti čtyřech letech, kdy probíhaly experimenty s elektrickým křeslem, jakož to nástrojem, sloužícím k usmrcení člověka přišli Američané s novým způsobem vykonávání trestu smrti. Inspirovali se duchem pokroku a tak zavedli plynové komory, čili popravu udušením. Myšlenka vzešla z pokusů s bojovými plyny a použití plynů během první světové války.¹⁸ „*Poprava v plynové komoře se blíží biologické proceduře, jež s klasickým trestem smrti nemá nic společného.*“¹⁹

Způsob popravu v plynových komorách je prostý. Odsouzený je umístěn do vzduchotěsné ocelové místnosti, kde je upoután k židli. V této místnosti je donucen dýchat smrtící plyn, kterým se stal po řadě pokusů plynný kyanid, neb je ze všech těkavých plynů nejvíce účinný. Technika udušením vyžaduje aktivní spolupráci odsouzeného. Pokud spolupracuje a zhluboka se nadechne smrtícího plynu, dochází ke ztrátě vědomí během deseti až patnácti vteřin. Rozhodne-li se zadržet dech a tím se

¹⁶ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost*. Překlad Vladimír ČADSKÝ. 1. vyd. Praha: Rybka, 1998. s. 281-283

¹⁷ LYONS, L. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost*. Překlad Pavel WURM. 1. vyd. Praha: Svojtka & Co., 2004. s. 174

¹⁸ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost*. Překlad Vladimír ČADSKÝ. 1. vyd. Praha: Rybka, 1998. s. 299.

¹⁹ BARRING, L. [pseud. Hermanna SCHREIBERA]. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008. s. 132.

pokouší prodloužit život, nedojde k rychlé ztrátě vědomí a umírání se nejen podstatně prodlouží, ale dochází také k silným křečím, zvracení a bolestivým dýchacím potížím. Historicky prvním člověkem popraveným v plynové komoře, byl americký Číňan John Gee, který byl odsouzen za vraždu a následně popraven dne 8. února 1924 v Nevadě. Dodnes jsou plynové komory nástrojem trestu smrti v některých státech USA.²⁰

- **Elektrické křeslo**

„Vývoj aplikací vědeckých objevů v průmyslu vedl v 19. století logicky k nápadu využít elektrickou energii i k usmrcování osob, což se některým lidem zdálo v souladu s všeobecnou ideou pokroku.“²¹ Elektrické křeslo, jako nástroj poprav, bylo poprvé použito 6. srpna roku 1890, kdy jím byl ve věznici Auburn v New Yorku popraven William Kemmler z Buffala za vraždu manželky.

Křeslo je vždy dřevěné, obvykle vyrobené z dubového dřeva.²² Poprava elektrickým proudem trvá teoreticky pouze dvě minuty bez přerušení a ukončuje se automaticky. V jednotlivých státech, existují různá křesla, do kterých kat pouští proud v rozmezí 1900 až 2500 voltů, proud se dostane do měděné kontaktní destičky přilby a v důsledku ztráty vědomí se má za to, že odsouzený necítí bolest. Odsouzení jsou oblečeni ve speciálním oděvu na míru, jenž se skládá z bavlněného svetru a spodků.²³

- **Smrtící injekce**

Smrtící injekce je také někdy nazývaná pokojnou smrtí. Tento způsob poprav byl v roce 1977 uznán legální technikou usmrcení, a tak patří k nejmladším technikám popravování. Jako smrtící dávka se používá roztok, obsahující barbituráty, které mají způsobit bezvědomí, paralyzovat svaly a přivodit zástavu srdce oběti. Takto způsobená exekuce je považována za rychlou, bezbolestnou a levnou v porovnání s plynovými komorami či elektrickým křeslem. Smrtící injekce byla poprvé použita 7. prosince 1982 v Texasu, kde byl usmrcen Charlie Brooks, odsouzený za zabití mechanika při krádeži vozu.²⁴ Ačkoli je tato metoda považována za rychlou, Amnesty International i další

²⁰ CHMEL, L. *Nejslavnější poprav*. 1. vyd. Praha : Petrklíč, 2004. s. 85.

²¹ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost*. Překlad Vladimír ČADSKÝ. 1. vyd. Praha: Rybka, 1998. s. 307.

²² LYONS, L. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost*. Překlad Pavel WURM. 1. vyd. Praha : Svojtka & Co., 2004. s. 172

²³ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost*. Překlad Vladimír ČADSKÝ. 1. vyd. Praha: Rybka, 1998. s. 310.

²⁴ CHMEL, L. *Nejslavnější poprav*. 1. vyd. Praha : Petrklíč, 2004. s. 90.

humanitární pozorovatelé zaznamenali i doby poprav, trvající déle než hodinu, kdy bylo nutné dávku několikrát opakovat. Příznivci i odpůrci trestu smrti si uvědomují klady tohoto způsobu usmrcení, a podporují mýtus o tom, že smrtící injekce je bezbolestným a v podstatě automatickým způsobem poprav.²⁵

²⁵ LYONS, L. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost*. Překlad Pavel WURM. 1. vyd. Praha : Svojtka & Co., 2004. s. 173.

4 VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY TRESTU SMRTI NA NAŠEM ÚZEMÍ

V této kapitole bude proveden historický exkurz do vývoje právní úpravy, týkající se ukládání trestu smrti na území našeho státu až do doby, kdy byl tento druh trestu zcela vypuštěn z katalogu trestních sankcí.

4.1 Středověk

Ve Středověku patřil trest smrti k běžně ukládaným trestům a byl prováděn různými způsoby. Mezi techniky výkonu trestu smrti patřilo lámání v kole, stětí, naražení na kůl, apod. Jednotlivé tresty byly symbolem určitého provinění, např. odsouzenec za zhářství byl upálen. Surové mučení velmi často předcházelo samotné exekuci, docházelo také k tzv. „zostřování“ trestu smrti, kupříkladu vlečení odsouzence na popravní místo, či trháním řemenů z jeho zad. Popravy velmi často přitahovaly pozornost veřejnosti. Proto bylo někdy tělo nebo jen jeho část po výkonu popravy vystaveno na delší dobu veřejnosti.

4.2 Osvícenství

Doba osvícenství přinesla velký pokrok ve vyspělých evropských zemích, a to ve způsobu zacházení s odsouzenými. Významným dokumentem této doby je dílo „O zločinech a trestech“, které vydal anonymně v roce 1764 Cesar Beccarria, italský filosof a profesor práv na univerzitě v Miláně.²⁶ Beccarria odmítá právo státu na vynesení trestu smrti a takový druh trestu nepovažuje za nutný a též za dosti odstrašující. Byl však zastáncem tzv. dlouhých trestů, neboť tyto tresty považuje za horší než smrt.²⁷

Historie dokládá hojnost používání trestu smrti, jako prostředku trestního práva na našem území v dobách raného a rozvinutého feudalismu. Obsahoval prvky pomsty za

²⁶ LIŠKA, O. a kol. *Vykonané tresty smrti, Československo 1918-1989: (nezahrnuje rozsudky německé justice)*. 1.vyd. Praha : Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2000. 225 s. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR; č. 2. ISBN 80-238-5743-6. Dostupné také z WWW: <www.policie.cz/soubor/sesit-02-prvni-vydani-pdf.aspx>

²⁷ BESTOVÁ, C. *Trest smrti v německo-českém porovnání*. Překlad Jana JANDOVÁ. 1. vyd Brno : Doplněk, 1996. s. 72.

spáchaný trestný čin. Například odsouzený za krádež byl oběšen, vražda se trestala stětím a čarodějnictví a žhárství bylo trestáno upálením.²⁸

4.3 Období vlády Josefa II.

Roku 1787 byl vydán Všeobecný zákoník o zločinech a trestech, který vydal Josef II. Tento poměrně převratný zákoník zakazuje ukládání trestu smrti, připouští však výjimku, která umožňuje vykonat trest smrti zastřelením, a to pouze v případě výjimečného stavu, jakým bylo stanné právo.²⁹ Po smrti Josefa II. byl absolutní trest opět dekretem zaveden 2. ledna 1795.

Trest smrti obsahovaly i dvě velké kodifikace trestního práva z let 1803 a 1852 a byl také zachován ve všech následujících trestních zákonících, platných na našem území až do 1. července 1990.

- **Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích č. 117/1852 ř. z.**

Zákon vešel v platnost dne 27. května 1852 a s některými změnami platil téměř sto let, až v roce 1950 byl nahrazen.³⁰ Dle znění § 12 stanovuje zákon dva hlavní druhy trestu, jimiž jsou trest smrti nebo žalář. Jako způsob provedení nejvyššího trestu bylo uzákoněno dle § 13 oběšení.

Trest smrti byl ukládán za relativně malý počet trestných činů. Mezi trestné činy, pro něž bylo možné odsoudit jejich pachatele k trestu smrti, patřil zejména trestný čin vraždy podle § 136 a citovaného zákona a loupežné přepadení dle § 141 citovaného zákona. Dalšími trestnými činy, které se trestaly smrtí, bylo zlomyslné poškození cizího majetku, pokud jím byla způsobena smrt člověka a tu mohl pachatel předvídat, a též se ukládal za trestný čin žhárství, byla-li jím způsobena smrt, kterou pachatel mohl předvídat.³¹

²⁸ CHMEL, L. *Nejslavnější popravy*. 1. vyd. Praha : Petrklíč, 2004. s. 99.

²⁹ CHMEL, L. *Nejslavnější popravy*. 1. vyd. Praha : Petrklíč, 2004. s. 99.

³⁰ LIŠKA, O. a kol. *Vykonané tresty smrti, Československo 1918-1989: (nezahrnuje rozsudky německé justice)*. 1. vyd. Praha : Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2000. Dostupné také z WWW : <www.policie.cz/soubor/sesit-02-prvni-vydani-pdf.aspx>

³¹ ČESKO (ČESKOSLOVENSKO). Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících

4.4 Období první republiky (1918-1938)

I v období první republiky byl zachován absolutní trest. Po vzniku samostatného československého státu v roce 1918 zůstaly v platnosti všechny právní předpisy trestního práva hmotného i procesního, které do té doby existovaly. Zákon č. 117/1852 ř. z., převzatý z Rakouska-Uherska, zůstal tedy v platnosti po celou dobu první republiky. V tomto období měl značný vliv na problematiku trestu smrti zákon č. 91/1934 Sb.

- **Zákon 91/1934 Sb. z. a n. , o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech**

Znění tohoto zákona bylo účinné od 3. 6. 1934 do 31. 1. 1949. Tento právní předpis, konkrétně znění §1, dával soudům oprávnění uložit odsouzení namísto trestu smrti uložení těžký žalář na doživotní nebo dočasně na dobu 15 – 30 let, pokud existovaly tak závažné polehčující okolnosti, že by bylo uložení trestu smrti nepřiměřeně kruté. Dále v §7 je uvedeno, že trest smrti nesmí být vykonán do té doby, dokud prezident republiky nerozhodne, že odsouzenému milost neudělí.³²

V době první republiky na území Slovenska a Podkarpatské Rusi byl hlavním trestněprávním předpisem Trestní zákoník o zločinech a přečinech z roku 1878, který stanovil ukládání absolutního trestu pouze za trestný čin vraždy. Dle § 21, tohoto zákona, se trest smrti vykonával provazem, na uzavřeném místě. Na popravě mohla být státním zástupcem umožněna účast i příbuzným odsouzeného.³³

První československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk, který označoval popravu za nejhorší druh zabití, byl známý svým dlouhodobým nesouhlasem s trestem smrti. Navzdory tomu, že prezident patřil mezi odpůrce absolutního trestu, byl vzhledem k povinnostem hlavy státu několikrát pod tlakem veřejného mínění donucen podepsat rozsudek smrti. „...*Když jsem to musel udělat poprvé, načrtl jsem psaní, adresované odsouzenému k smrti provazem, abych mu to vysvětlil. Ale upustilo se od*

³² ČESKO. Zákon č. 91 ze dne 3. května 1934 o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1934, částka 41. Dostupné také z WWW: < <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=5938&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>>

³³ LIŠKA, O. a kol. *Vykonané tresty smrti, Československo 1918-1989: (nezahrnuje rozsudky německé justice)*. 1.vyd. Praha : Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2000. 225 s. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR; č. 2. Dostupné také z WWW: <www.policie.cz/soubor/sesit-02-prvni-vydani-pdf.aspx>

toho. V jednom případě mě odsouzený sám od sebe vzkázal, že se na mne nehnevá...pochopil spravedlnost.“³⁴

Archivní materiály uvádějí, že během období svého působení udělil T. G. Masaryk 420 milostí a vykonáno bylo 20 poprav za loupežné vraždy a závažné vojenské zrady.³⁵ Právě první československý prezident je považován za nejvíce shovívavého, poněvadž dle statistik nedaroval život jen každému dvacátému odsouzenici k trestu smrti.³⁶

4.5 Období Protektorátu Čechy a Morava (1939-1945)

Období, které nastalo po 15. březnu 1939, bylo opakem prvorepublikové humanity, jejímž zastáncem byl T. G. Masaryk. Po příchodu Nacistů na naše území byla zabráněna spousta objektů. Patřil k nim Petschkův palác, který si gestapo zvolilo za své sídlo a kde byly proslulé mučírny a „vyšetřovny“, dále Strakova akademie, jež byla sídlem nacistických soudů a také rozsáhlá část věznice Pankrác.³⁷

Věznice se stala proslulou právě díky době německé okupace, neboť zde lidé odsouzeni německým soudem za politické, hospodářské či kriminální činy, prožívali své poslední chvíle. Odtud byli odváženi na popravu do nejbližší známé sekyrárny se sídlem v Drážďanech. Jelikož počet odsouzených k trestu smrti narůstal, bylo nařízeno vybudovat popravisko v Praze.

Sekyrárna se skládala celkem ze tří místností. První byla vstupní místnost, v níž byl vynesena rozsudek, dále byla vlastní místnost, ve které se nacházela gilotina, zde byl rozsudek vykonán a poslední byla místnost s rakvemi, do kterých se ukládaly popravené osoby. Popravy zde byly prováděny od 5. dubna 1943 až do 26. dubna 1945. Vybraný kat, Alois Weiss si vedl popravčí knihu, v níž na 39 stranách zaznamenal všech 1079 vykonaných poprav. Poslední poprava proběhla 26. dubna 1945. V noci na prvního května 1945, byl popravčí stroj, kterým byla gilotina, rozmontován a její část se sekyrou shozena do Vltavy z Karlova mostu.³⁸

³⁴ CHMEL, L. *Nejslavnější popravy*. 1. vyd. Praha : Petrklíč, 2004. s. 100.

³⁵ CHMEL, L. *Nejslavnější popravy*. 1. vyd. Praha : Petrklíč, 2004. s. 99-100.

³⁶ PLACHÝ, J., PEJČOCH, I. *Masarykovy oprátky: problematika trestu smrti v období první a druhé Československé republiky 1918-1939*. 1. vyd. Cheb : Svět křidel, 2011 [i.e. 2012]. s. 9.

³⁷ CHMEL, L. *Nejslavnější popravy*. 1. vyd. Praha : Petrklíč, 2004. s. 9.

³⁸ MONESTIER, M. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost*. Překlad Vladimír ČADSKÝ. 1. vyd. Praha: Rybka, 1998. s. 371-372.

4.6 Období let 1945-1948

Poválečné československé soudnictví vycházelo z takzvané retribuice. Význam slova retribuice lze přeložit jako splátku, nápravu či odčinění.

*„V mimořádných a nestandardních poměrech po skončení 2. světové války bylo zvoleno i nestandardní řešení problému, jak potrestat nacistické zločince, kolaboranty a zrádce. Stalo se tak prostřednictvím tzv. mimořádných lidových soudů“.*³⁹ Tyto soudy existovaly i v dalších státech poválečné Evropy. Státy, které byly okupovány nacistickým Německem, měly tendenci co nejpřísněji trestat kolaboranty a zločince, kteří spolupracovali s okupačním režimem. Mezi země, které přísně trestaly své zrádce, patřily například Dánsko, Norsko, Belgie, Řecko či Francie.

Dne 19. června roku 1945 byl vydán Dekret prezidenta republiky č. 16/1945 Sb., *o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech*. Tento dekret, nazývaný také jako tzv. velký retribuční dekret byl legislativním podkladem pro mimořádné lidové soudy a podle něj se trestaly zločiny spáchané v době zvýšeného ohrožení státu. Takto je označováno období, které se datuje od 21. května 1938 až do 31. prosince 1946.⁴⁰

Dekret rozčlenil nepromlčitelné trestné činy na zločiny proti státu, osobám, majetku a udavačství. Postih za tyto trestné činy se uděloval podle zákona č. 50/1923 Sb., *na ochranu republiky* a trestního zákona z roku 1852. Uplatňovaly se tresty s vysokou trestní sazbou, jako byly dočasný žalář, který se uděloval na 5-20 let, dále trest doživotního těžkého žaláře a také trest smrti. Trest smrti se měl dle § 31 vykonat do dvou hodin od vyhlášení rozsudku, přičemž šla na přání odsouzeného doba výkonu prodloužit o jednu hodinu.

Činnost mimořádných lidových soudů byla upravena v hlavě II. retribučního dekretu. Tyto soudy vznikly v sídlech krajských soudů a jejich pravomoc byla vykonávána pětičlennými senáty. Senáty se skládaly z předsedy, jímž byl soudce z povolání, a dalších čtyř soudců z lidu. Veřejný žalobce byl jmenován vládou nebo

³⁹ Srov. LIŠKA, O. *Vykonané tresty smrti, Československo 1918-1989: (nezahrnuje rozsudky německé justice)*.

⁴⁰ LIŠKA, O. a kol. *Vykonané tresty smrti, Československo 1918-1989: (nezahrnuje rozsudky německé justice)*. 1.vyd. Praha : Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, Dostupné také z WWW : <www.policie.cz/soubor/sesit-02-prvni-vydani-pdf.aspx>

vládou pověřeným ministrem spravedlnosti. Řízení bylo ústní a probíhalo veřejně. Jestliže jeho trvání bylo delší než tři dny, přebíral jednání řádný soud.⁴¹

Dekretem navazujícím na velký retribuční dekret, byl Dekret prezidenta republiky č. 17/1945, který sloužil jako právní podklad pro vznik Národního soudu, který plnil funkci nejen trestního soudu, ale také soudu čestného. Před Národní soud mohly být postaveny pouze osoby s českou národností, které v době okupace zastávaly významné postavení v oblasti politické, hospodářské nebo správní oblasti státu. Jednalo se například o prezidenta protektorátu, členy protektorátních vlád, členy ústředního vedení Vlajky, atd. Národní soud byl vázán hmotněprávními předpisy retribučního dekretu. Hlavní přelíčení před tímto soudem se konalo ústně a veřejně a rozsudek se vyhlášoval ihned na veřejném zasedání soudu.⁴²

Podkladem pro zřízení Národního soudu, okresních a místních soudů na Slovensku bylo nařízení Slovenské národní rady č. 33/1945 Sb. Soustavu lidových soudů zde tvořil Národní soud v Bratislavě, okresní lidové soudy zřizované v sídle okresu a místní lidové soudy. Místní lidové soudy byly zřizovány v každé obci s místním národním výborem. Do působnosti těchto soudů patřily trestné činy se sazbou do dvou let vězení.

Malý retribuční dekret č. 138 ze dne 27. října 1945 o trestání některých provinění proti národní cti, umožňoval potrestání vězením do jednoho roku či udělením pokuty do výše jednoho milionu korun.

Platnost retribučních dekretů, která byla několikrát prodloužena, skončila 4. května 1947, následně nedokončené případy byly předány řádným soudům. Na Slovensku skončilo retribuční soudnictví 31. prosince 1947, nedořešené kauzy po lidových senátech převzaly zvláštní senáty krajských soudů, a to podle nařízení Slovenské národní rady č. 88/1947 Sb.⁴³

⁴¹ FRANCEK, J. Zločin a trest v českých dějinách. 1. vyd. Praha : Rybka, 1999. s. 83-85.

⁴² LIŠKA, O. a kol. *Vykonané tresty smrti, Československo 1918-1989: (nezahrnuje rozsudky německé justice)*. 1.vyd. Praha : Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2000. Dostupné také z WWW : <www.policie.cz/soubor/sesit-02-prvni-vydani-pdf.aspx>

⁴³ LIŠKA, O. a kol. *Vykonané tresty smrti, Československo 1918-1989: (nezahrnuje rozsudky německé justice)*. 1.vyd. Praha : Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2000. Dostupné také z WWW : <www.policie.cz/soubor/sesit-02-prvni-vydani-pdf.aspx>

Dne 25. března 1948 došlo zákonem č. 33/1948 k obnovení retribučního soudnictví v celé Československé republice, zákonem byla prodloužena účinnost retribučního dekretu a nařízení o lidovém soudnictví. Tento zákon byl jednotným podkladem pro retribuční na celém území našeho státu. Obnovené retribuční soudnictví trvalo až do konce roku 1948. Za celou dobu své působnosti bylo retribučními soudy v Československu odsouzeno přes 33 000 osob, z nichž více než 730 osob bylo odsouzeno k trestu smrti. V období tohoto revolučního soudnictví docházelo mnohdy k vyřizování osobních účtů a tak v řadě případů došlo k likvidaci nepohodlných osob.

Retribuční soudnictví mělo zásadní a negativní dopad na politickou scénu Československa, neboť kdo byl obviněn dle retribučních dekretů, dokonce i ten, kdo dostal pouze předvolání k soudu, byl zbaven volebního práva. Rozhodnutí o zbavení volebního práva obviněných, bylo velmi výhodné pro Komunistickou stranu Československa, jelikož ji usnadnilo vítězství v květnových parlamentních volbách v roce 1946. Výrazný vliv na vítězství KSČ při volbách v Praze a následném obsazení funkce primátora vlastním členem, měla skutečnost, že před volbami získalo téměř 15 000 osob obsílku od komunisty kontrolovaného bezpečnostního aparátu. V celorepublikovém měřítku bylo pak tímto způsobem zbaveno volebního práva přibližně 250 až 300 tisíc voličů.

4.7 Období po roce 1948

Komunistický převrat v únoru roku 1948 se stal tragickou kapitolou národních dějin. Toto období je představováno justičními vraždami a politickými procesy. Konec 40. let a první polovina 50. let je dalším obdobím, kdy se politická vražda stala jedním z prostředků sloužících k likvidaci politických protivníků a zastrašení společnosti v čase komunistické moci. Nebyli však popravováni pouze lidé, kteří byli komunisty pokládáni za nepřátele (např. Milada Horáková), ale k popravě byli odsouzeni i vysoce postavení političtí funkcionáři, kteří byli před odsouzením k trestu smrti členy samotné komunistické strany. Mezi popravené funkcionáře patří například Rudolf Slánský a Vladimír Clementis.⁴⁴ Nejvíce poprav po únoru 1948 bylo provedeno v letech 1949 až

⁴⁴ LIŠKA, O. a kol. *Vykonané tresty smrti, Československo 1918-1989: (nezahrnuje rozsudky německé justice)*. 1.vyd. Praha : Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2000. 225 s. Dostupné také z WWW : <www.policie.cz/soubor/sesit-02-prvni-vydani-pdf.aspx>

1953, kdy bylo rozsudkem odsouzeno k trestu smrti více než 250 odsouzených, z čehož 90% tvořili odsouzení z politických důvodů.⁴⁵

- **Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon**

Tento zákon ze dne 12. července 1950 se stal prvním poválečným trestním předpisem a platil až do 31. 12. 1961, kdy byl nahrazen zákonem č. 140/1961. Trest smrti byl v § 18 stanoven společně s odnětím svobody a nápravnými opatřeními jako trest hlavní. Dle tohoto zákona bylo možné udělit trest smrti v dvaceti pěti případech, přičemž se jednalo především o trestné činy proti republice a vojenské trestné činy. V mnoha případech trestných činů byl absolutní trest pouze jediným možným trestem a neexistovala žádná další alternativa v podobě jiné sankce. Podle § 29 se trest smrti vykonával oběšením a v době zvýšeného ohrožení státu jej bylo možné provést zastřelením. Dále je zde stanoveno, že trest smrti nemůže být uložen těhotné ženě.⁴⁶

V roce 1956 byl zákonem č. 63/1956 Sb. novelizován trestní zákon z roku 1950. Tímto zákonem byly zrušeny některé skutkové podstaty trestných činů, za které zákon č. 86/1950 umožňoval uložení absolutního trestu. Rovněž došlo k omezení možnosti použití trestu odnětí svobody na doživotí, který byl v některých případech nahrazen trestem odnětí svobody na 25 let. Dne 19. prosince 1956 byla novelou zavedena fakultativnost, jiným slovem nepovinnost či nezávaznost ukládání trestu smrti. Zákonem č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním, byla zavedena povinnost přezkoumat každý rozsudek, jimž byl uložen trest smrti. Tento zákon stanovil i způsob, jakým bude odsouzenému oznámeno, že bude trest smrti vykonán a kdo má být při výkonu trestu přítomen.

- **Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon**

Tento trestní zákon byl účinný od 1. 1. 1962. Zavedením tohoto zákona bylo stanoveno, že trest smrti je trestem výjimečným a fakultativním. V § 29 odstavci 1 citovaného zákona je uvedeno, že soud může trest smrti uložit jen za trestný čin, u něhož to tento zákon ve zvláštní části výslovně dovoluje. Dále musely být splněny následující podmínky:

⁴⁵ CHMEL, L. *Nejslavnější popravy*. 1. vyd. Praha : Petrklíč, 2004. s. 142.

⁴⁶ ČESKO. Zákon č. 86 ze dne 12. července 1950 trestní zákon. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1950, částka 39. Dostupné také z WWW: < <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1950-86>>.

- mimořádně vysoký stupeň nebezpečnosti spáchaného trestného činu,
- uložení tohoto trestu za účelem účinné ochrany společnosti či není naděje, že by na pachatele bylo možno trestem výchovně působit.

Vojákovi, který takový trestný čin spáchal za branné pohotovosti státu nebo za bojové situace, mohl soud uložit trest smrti také za podmínky, že takovým trestným činem byly zmařeny nebo podstatně ohroženy bojové akce nebo zvýšenou měrou ohrožena kázeň či pořádek v ozbrojených silách nebo v ozbrojeném sboru (§ 29 odst. 2) citovaného zákona. Trest smrti nemohl být uložen těhotné ženě ani osobě, která v době, kdy trestný čin spáchala, nedovršila osmnáctý rok svého věku (§ 29 odst. 3) citovaného zákona.⁴⁷

Podle statistik bylo v období let 1962-1973 vykonáno v průměru 4,1 popravy, přičemž byly i roky, kdy neproběhla žádná poprava. Novelou trestního zákona č. 45/1977 Sb., byl zaveden nový druh mimořádného trestu, a to trest odnětí svobody na 15 až 25 let. Tento trest bylo možné uložit, pokud byly splněny podmínky pro uložení trestu smrti. V důsledku toho byl trest smrti v období let 1974-1989 vykonán v průměru jen v 2,6 případech ročně.⁴⁸

- **Poslední popravený v České republice**

Posledním popraveným v Čechách se stal pětinasobný vrah, čtyřiačtyřicetiletý Vladimír Lulek z Hradce Králové, který byl již pětkrát soudně trestaný. Brutální čin spáchal v prosinci roku 1986, kdy v Předměřicích nad Labem v opilosti ubodal kuchyňským nožem manželku, které zasadil třicet šest bodných ran, v útoku pak pokračoval a ubodal k smrti čtyři své děti, ve věku deset, osm, sedm let, přičemž nejmladší oběti bylo pouhých 18 měsíců. Nožem posléze zranil i sousedku, která se snažila zabránit hrůznému činu. Lulek byl i přes předstírání duševní choroby odsouzen a dne 2. února 1989 v pankrácké věznici popraven.

⁴⁷ ČESKO. Zákon č. 140 ze dne 29. listopadu 1961 trestní zákon. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 65. Dostupné také z WWW <http://www.totalita.cz/txt/txt_zakon_1961-140.pdf>

⁴⁸ CHMEL, L. *Nejslavnější popravy*. 1. vyd. Praha : Petrklíč, 2004. s. 142.

Poslední popravený v rámci tehdejšího Československa byl Slovák Štefan Svitek, který ubil sekerou svou těhotnou manželku a dvě děti. Tento sedmadvacetiletý recidivista byl dne 8. června 1989 v Bratislavě popraven.⁴⁹

4.8 Zrušení trestu smrti v České republice

Dne 1. července 1990, kdy nabyl účinnosti zákon č. 175/1990 Sb., byl oficiálně v České republice trest smrti zrušen. Nejvyššími možnými tresty, jaké bylo v této době možné na území našeho státu odsouzenému uložit, představovaly:

- trest odnětí svobody nad 15 až do 25 let a
- trest odnětí svobody na doživotí.⁵⁰

- **Listina základních práv a svobod - zákon č. 2/1993 Sb.**

Na zrušení trestu smrti, který byl jako trestní sankce vypuštěn z trestního zákona v roce 1990, navazuje významný zákon, jenž má podobu ústavního zákona a tím je Listina základních práv a svobod. Listina obsahuje základní lidská práva a svobody, která jsou každému jedinci v naší republice zaručena bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.

Článek č. 6 se týká práva na život a ochrany života již před narozením. Podle ustanovení tohoto článku nikdo nesmí být života zbaven a trest smrti je nepřípustný. Dále je zde uvedeno, že porušením práv podle článku 6 není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které dle zákona nelze považovat za trestné. Taková

⁴⁹ Česká televize - ČT 24. *Poslední popravený v Česku - pětinasobný vrah Vladimír Lulek*. In ceskatelevize.cz [online]. © Česká televize 1996 – 2018 2.2.2009 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1464246-posledni-popraveny-v-cesku-petinasobny-vrah-vladimir-lulek>>.

⁵⁰ ČESKO. Zákon č. 175 ze dne 2. května 1990, kterým se mění a doplňuje trestní zákon. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1990. Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-175>>

jednání lze souhrnným označením pojmenovat jako okolnosti vylučující protiprávnost, mezi něž patří zejména nutná obrana a krajní nouze.⁵¹

4.9 Současnost

- **Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník**

Dle současného základního právního předpisu trestního práva, který je účinný od 1. ledna 2010 se výjimečným trestem dle § 54 citovaného zákona rozumí:

- trest odnětí svobody nad 20 až do 30 let a
- trest odnětí svobody na doživotí.⁵²

⁵¹ ČESKO. Zákon č. 2 ze dne 16. prosince 1992 usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky In *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1. Dostupné také z WWW: < <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>>.

⁵² ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009. Dostupné také z WWW: < <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>

5 MEZINÁRODNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU SMRTI

V České republice byl trest smrti oficiálně zrušen a vypuštěn z trestního zákona ke dni 1. července 1990, kdy nabyla účinnosti novela trestního zákona. Mimo tuto skutečnost je Česká republika signatářem několika mezinárodních právních dokumentů, které uplatňování trestu smrti jako trestní sankce zakazují. Od 1. května 2004 je Česká republika také členským státem Evropské unie, která má své právní předpisy, kterými se Česká republika musí řídit, neboť je jejich signatářem. Vybrané mezinárodní dokumenty budou v této kapitole autorkou blíže charakterizovány.

- **Všeobecná deklarace lidských práv**

Tento mezinárodní dokument pochází z roku 1948, kdy byl vydán Valným shromážděním Organizace spojených národů (OSN) a jedná se o jeden z nejdůležitějších a nejznámějších dokumentů této světové organizace. Všeobecná deklarace lidských práv je nezávazný dokument, který je výlučně věnován lidským právům a svobodám člověka, avšak někdy se uvádí, že má podobu právního obyčeje.

Deklarace má třicet článků, které obsahují jednotlivá základní lidská práva, která by měla být všem zaručena. Trest smrti není deklarací přímo zakázán, ale je patrné, že jakožto dokument, podporující lidská práva jej ani nepodporuje. V článku 3 je uvedeno, že každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost. Navazujícím článkem je článek 5, který uvádí, že nikdo nesmí být podroben mučení nebo krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu. Tehdejší Československo patřilo mezi první státy, které Všeobecnou deklaraci lidských práv podepsaly.⁵³

- **Mezinárodní pakt o občanských a politických právech**

Stejně jako Všeobecná deklarace lidských práv byl i tento dokument vydán Organizací spojených národů, a to 19. 12. 1966, v New Yorku. Tento dokument stejně jako výše zmíněný zaručuje, že každá osoba má právo na život a nikdo nesmí být života

⁵³ *Všeobecná deklarace lidských práv*. Paříž, Francie : Organizace spojených národů, 1948. Dostupné také z WWW: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/12/UDHR_2015_11x11_CZ2.pdf>.

svévolně zbaven. Právo na život je chráněno zákonem. V článku 6 a jeho odstavcích 2 až 5 je upravena problematika trestu smrti.⁵⁴

*V zemích, kde nebyl zrušen trest smrti, může být rozsudek trestu smrti vyhlášen pouze za nejtěžší trestné činy v souladu s právem platným v době, kdy byl trestný čin spáchán, a nikoli v rozporu s ustanoveními tohoto Paktu a Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia. Tento trest může být vykonán pouze na základě konečného rozsudku vyneseného příslušným soudem. Jestliže zbavení života znamená zločin genocidia, rozumí se, že nic v tomto článku neopravňuje kterýkoli stát, který je smluvní stranou Paktu, odchýlit se od kteréhokoli závazku, jenž byl převzat na základě ustanovení Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia.*⁵⁵ Dále je v článku 6 uvedeno, že každý, kdo byl odsouzen k absolutnímu trestu, má právo žádat o milost či zmírnění trestu, přičemž amnestii, milost nebo zmírnění trestu lze udělit ve všech případech. Dle tohoto právního dokumentu nelze rozsudkem udělit trest smrti za trestné činy, spáchané osobami mladšími osmnácti let a také nebude vykonán na těhotných ženách. Článek 7 navazuje na předchozí a je v něm stanoveno, že nikdo nesmí být podroben krutému, ponižujícímu a nelidskému zacházení či trestu.⁵⁶

- **Druhý opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech týkající se trestu smrti**

Protokol byl přijat dne 15. 12. 1989 v New Yorku a všem státům, které podepsaly Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, bylo umožněno k němu přistoupit a přijmout jej. Česká republika tento dokument přijala a v květnu 2004 byl ratifikován prezidentem republiky. Druhý opční protokol usiluje o úplné zrušení trestu smrti. Právo každého člověka na život je upraveno v článku 1, který stanoví, že žádná osoba, podléhající jurisdikci smluvního státu Druhého opčního protokolu nesmí být popravena. Dále protokol stanoví, že každý smluvní stát musí přijmout nezbytná opatření v rámci své jurisdikce, které vedou ke zrušení trestu smrti. Ačkoliv protokol usiluje o úplné zrušení absolutního trestu, ponechává možnost

⁵⁴ *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*. New York : Organizace spojených národů, 1966. Dostupné také z WWW: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/mezinar.pakt-obc.a.polit._prava_.pdf>.

⁵⁵ Srov. Čl. 6 odst. 1-3 *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*.

⁵⁶ *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*. New York : Organizace spojených národů, 1966. Dostupné také z WWW: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/mezinar.pakt-obc.a.polit._prava_.pdf>.

uplatnění trestu smrti v době války, a to na základě odsouzení za velmi závažný trestný čin vojenské povahy, který byl spáchán v době války.

Mimo uvedené mezinárodní dokumenty upravující přímo či nepřímo ukládání trestu smrti, existují i právní dokumenty na evropské úrovni, které se též zabývají právem člověka na život a přípustností absolutního trestu.⁵⁷

- **Evropská úmluva o ochraně lidských práv z roku 1950**

Právo na život a trest smrti upravuje hlava I. a její článek 2, kde je stanoveno: *Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest.*⁵⁸ Úmluva však taxativně vymezuje případy, kdy člověka lze zbavit života bez soudního procesu a to například v případě obrany každé osoby proti nezákonnému násilí. Dodržování této úmluvy má ve své kompetenci Evropský soud pro lidská práva, jenž také rozhoduje o plnění závazků podepsaných států.⁵⁹

- **Protokol č. 6 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod týkající se zrušení trestu smrti**

Protokol byl vydán 28. 4. 1983 ve Štrasburku. Tímto protokolem byl zrušen trest smrti a nikdo nemůže být tímto trestem odsouzen ani za něj popraven. Výjimku tvořily trestné činy spáchané v době války nebo její bezprostřední hrozby. V takovém případě lze tento druh trestní sankce uložit v případech předvídaných zákonem a musí být v souladu s jeho ustanoveními. Stát má povinnost příslušná ustanovení zákona sdělit generálnímu tajemníkovi Rady Evropy.⁶⁰

⁵⁷ ČESKO. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí ze dne 21. května 2004. Spisová značka 100/2004 Sb. m. s. Dostupné také z WWW: < <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/04/zruseni-trestu-smrti.pdf>>.

⁵⁸ Srov. Čl. 2 odst. 1 Evropská úmluva o ochraně lidských práv.

⁵⁹ *Evropská úmluva o ochraně lidských práv*. Řím : Rada Evropy, 1950. Dostupné z WWW: <https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf>.

⁶⁰ *Protokol č. 6 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod týkající se zrušení trestu smrti*. Štrasburk : Rada Evropy, 1983. Dostupné z WWW: <https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf>.

- **Protokol č. 13 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod týkající se zrušení trestu smrti za všech okolností**

Protokol byl vydán 3. 5. 2002 ve Vilnius. Tento protokol ustanovil zákaz trestu smrti za všech okolností a nikdo k takovému trestu nesmí být odsouzen ani popraven. Oba zmíněné protokoly jsou pro státy, které je přijaly a ratifikovaly, závazné.⁶¹

- **Listina základních práv Evropské unie**

Listina základních práv EU je významným dokumentem Evropské unie, jejímž členem je i Česká republika. Tento právní dokument je členěn na preambuli a sedm hlav. V jednotlivých hlavách jsou uvedena základní lidská práva, mezi která náleží například život, důstojnost, svoboda, rovnost a solidarita. V článku 2 citovaného dokumentu je uvedeno, že každý má právo na život a také, že nikdo nesmí být odsouzen k trestu smrti ani popraven. Článek 4 upravuje zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení a trestů.⁶²

⁶¹ *Protokol č. 13 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod týkající se zrušení trestu smrti za všech okolností.* Vilnius : Rada Evropy, 2002. Dostupné z WWW: <https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf>.

⁶² *Listina základních práv Evropské unie.* Nice : Evropský parlament, 2000. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>>.

6 ZÁSTÁNCI VERSUS ODPŮRCI TRESTU SMRTI

Diskuse o trestu smrti probíhají již dlouhou dobu, a tak se vytvořily dvě protikladné myšlenkové skupiny, stojící ostře proti sobě. Jedná se o zastánce trestu smrti, kteří se označují jako **retencionisté** a odpůrce označované jako **abolicionisté**. V průběhu diskusí o absolutním trestu byla shromážděna spousta argumentů pro zachování i zrušení absolutního trestu. Argumenty obou skupin vychází z oblasti filosofie, práva, morálky a ekonomie.⁶³

6.1 Zastánci trestu smrti

Trest smrti je podporován zejména laickou veřejností. Podporu způsobuje neinformovanost této skupiny obyvatelstva. S ohledem na tuto skutečnost autorka práce uvádí nejčastější argumenty pro zachování trestu smrti prezentované touto sociální skupinou.

Mezi nejčastěji aplikované argumenty zastánců trestu smrti patří zejména:

- argument odstrašení,
 - zneškodnění zvláště nebezpečných pachatelů,
 - veřejné mínění vyžadující trest smrti,
 - názor, že doživotní trest je oproti trestu smrti ještě krutějším trestem a
 - ekonomické hledisko.⁶⁴
-
- **Argument odstrašení**

Odstrašující účinek je nejčastějším argumentem zastánců trestu smrti, neboť je podle nich třeba zbavit života pachatele trestního činu, aby další potencionální pachatele trestného činu takový čin nespáchali.

Nedostatek tohoto argumentu spočívá již v domněnce, že pachatelé racionálně trestný čin například vraždy plánují a provádějí. To však lze vyvrátit již tím, že vraždy většinou pachatelé páchají v afektu, a ve stavu, v němž se rozumu zmocní velké množství emocí.

Uvádí se, že proto, abychom se dostali do stavu nadměrného psychického rozrušení, není třeba kriminální energie. Mimo to k vraždám často dochází za

⁶³ NAVRÁTILOVÁ, J. *Výjimečný trest*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010. s. 15.

⁶⁴ NAVRÁTILOVÁ, J. *Výjimečný trest*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010. s. 15-17.

mimořádných okolností, kterými jsou např. vliv alkoholu a drog nebo v momentě paniky z odhalení činu.

Trest smrti též zcela jistě nemá odstrašující účinek pro pachatelé s duševní poruchou. Dalším faktem je také to, že pachatelé si sice riziko odsouzení uvědomují, ale doufají v to, že nebudou nikdy dopadeni.⁶⁵

Nelze také s jistotou říci, že by státy, které používají trest smrti, měli nižší kriminalitu než státy, kde trest smrti ve svém právním řádu nemají. Dokonce je uváděno, že státy disponující trestem smrti mají nápad v poměru 8 vražd na 100 tisíc obyvatel. Naopak státy bez absolutního trestu vykazují pouze 4,4 vražd na 100 tisíc obyvatel.⁶⁶

Z hlediska filosofického je odstrašující účinek zcela oprávněně zamítnut, neboť v této souvislosti je člověk použit jako prostředek, který má posloužit jako příklad pro ostatní a odradit od zločinu případné pachatele.

- **Argument pojistky**

Tento argument je představován především požadavkem prevence a její účinností. Dle něj je trest smrti nejlepší možnou speciální prevencí, jelikož vykonáním popravky bude zločinec zaručeně zneškodněn.

Přijmeme-li tento argument pro zachování trestu smrti, je nezbytným předpokladem neomylnost lidských úsudků a rozsudků a neschopnost státu zajistit bezpečnost. Trest smrti z důvodu pojistky představuje určitý způsob sebeobran, kde se volí mezi smrtí vraha a jeho potenciální budoucí obětí. Nelze však s jistotou říci, že vrah v budoucnu bude ještě zabíjet.

Kdybychom tento argument chtěli uplatňovat opravdu důsledně, museli bychom z praktických důvodů popravít více zločinců, než je teoreticky nutné, což by znamenalo,

⁶⁵ BESTOVÁ, C. *Trest smrti v německo-českém porovnání*. Překlad Jana JANDOVÁ. 1. vyd Brno : Doplněk, 1996. s. 16-17.

⁶⁶ NAVRÁTILOVÁ, J. *Výjimečný trest*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010. s. 16.

že mezi popravenými by byli i pachatelé, kteří by se dalšího trestného činu vraždy již nemuseli dopustit. Smrt vraha, který by již dále nevráždil, by pak byla zbytečná.⁶⁷

- **Argument odplaty**

Odplata je považována za jeden z nejdůležitějších smyslů trestu, což znamená, že se trestný čin odčiní odpovídajícím ekvivalentem. Od argumentu odstrašení a argumentu pojistky se tento liší především tím, že tento již není veden snahou o zabránění dalším zločinům. Myšlenka odplaty má dlouhou historii, vycházelo z ní již ve starobabylonské říši. Základem teorie odplaty je myšlenka talionu, což v překladu znamená odvěta odpovídající míře původního činu.⁶⁸

- **Ekonomický argument**

Dalším argumentem, který bývá na obranu trestu smrti uváděn, je ekonomické hledisko, podle kterého je trest smrti méně nákladným oproti trestu odnětí svobody na doživotí. Proto se náklady na trest smrti a doživotní trest staly předmětem nejrůznějších výzkumů. Výzkum Duke University of North Carolina v roce 1993 však naopak přinesl výsledek, že jeden trest smrti v Severní Karolíně vyjde na 2,16 mil \$, což je více než náklady na doživotní vězení.⁶⁹

6.2 Odpůrci trestu smrti

Hlavním argumentem odpůrců trestu smrti je nezcizitelnost práva na život. Právo na život patří mezi základní právo každého člověka. Tudíž žádný člověk nesmí jiného člověka o život připravit, a ani to že se zločinec dopustí porušení tohoto práva, neopravňuje nikoho jiného jednat stejně a zbavit ho života. Další argumenty odpůrců trestu smrti spočívají v tom, že trest smrti je neúčinný, neestetický či z jiného důvodu nevhodný. Odpůrci odmítají záměrné zbavení života člověka, ale tento svůj postoj neuznávají ve všech případech nebo situacích. Mezi takový případ patří zejména nutná obrana, při které má člověk právo v krajním případě útočnicka i zabít.⁷⁰

⁶⁷ BESTOVÁ, C. *Trest smrti v německo-českém porovnání*. Překlad Jana JANDOVÁ. 1. vyd. Brno : Doplněk, 1996. s. 22-24.

⁶⁸ BESTOVÁ, C. *Trest smrti v německo-českém porovnání*. Překlad Jana JANDOVÁ. 1. vyd. Brno : Doplněk, 1996. s. 25-29.

⁶⁹ NAVRÁTILOVÁ, J. *Výjimečný trest*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010. s. 18.

⁷⁰ HAMERSKÝ, M. *Přijatelnost trestu smrti: otázky a odpovědi: názory osobností*. 1. vyd. Brno : Bachant, 2001. s. 9-13.

Dalšími argumenty uváděnými proti zavedení trestu smrti jsou zejména:

- zásada humanismu,
- hrozba justičního omylu,
- fakt, že podle seriózních výzkumů zrušení trestu smrti nezvyšuje výskyt nejzávažnější kriminality, a
- fakt, že trest smrti vyvolává mylný dojem účinného opatření, a odvádí tak pozornost od skutečných příčin zločinnosti.⁷¹

- **Zásada humanismu**

Odpůrci trestu smrti používají zásadu humanismu jako svůj argument. Neboť zásada humanismu vychází z Listiny základních práv a svobod, konkrétně článku 6, který ve svých odstavcích zaručuje právo na život, života tedy nikdo nesmí být zbaven. Výslovně je v tomto článku trest smrti označen za nepřípustný. Trest smrti je dále zcela v rozporu s tím, že dle Listiny základních práv a svobod nikdo nesmí být mučen, ani podroben nelidskému a krutému zacházení či trestu, kterým zcela jistě trest smrti je.⁷²

- **Justiční omyl**

Justičním omylem se rozumí omyl, kterého se ve své rozhodovací činnosti dopustí soud.⁷³

O justičních omylech se nejčastěji hovoří v souvislosti s nejtěžšími případy a tresty. Každý člověk je omylný, i soudce a proto je nespravedlivý rozsudek rizikem, kterému nelze nikdy zcela zabránit. Také právě kvůli tomuto riziku, řada států, mezi které patří i Česká republika, zrušila trest smrti. Neboť trest smrti je nevratný.⁷⁴

⁷¹ NAVRÁTILOVÁ, J. *Výjimečný trest*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010. s. 15.

⁷² ČESKO. Zákon č. 2 ze dne 16. prosince 1992 usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (Listina základních práv a svobod). In *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1. Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>>.

⁷³ Justiční omyl. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 11.12.2006, poslední aktualizace 27.7.2017. [cit. 2018-06-19]. Dostupné z WWW: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Justi%C4%8Dn%C3%AD_omyl>.

⁷⁴ HANSLÍK, H. Justiční omly: není jich moc, ale jsou. In *iDnes.cz* [online]. 25.2.2002, [cit. 2018-06-19]. Dostupné z WWW: <https://zpravy.idnes.cz/justicni-omyly-neni-jich-moc-ale-jsou-dwc-/domaci.aspx?c=A020224_214201_domaci_pol>.

6.3 Postoj občanů ČR k trestu smrti

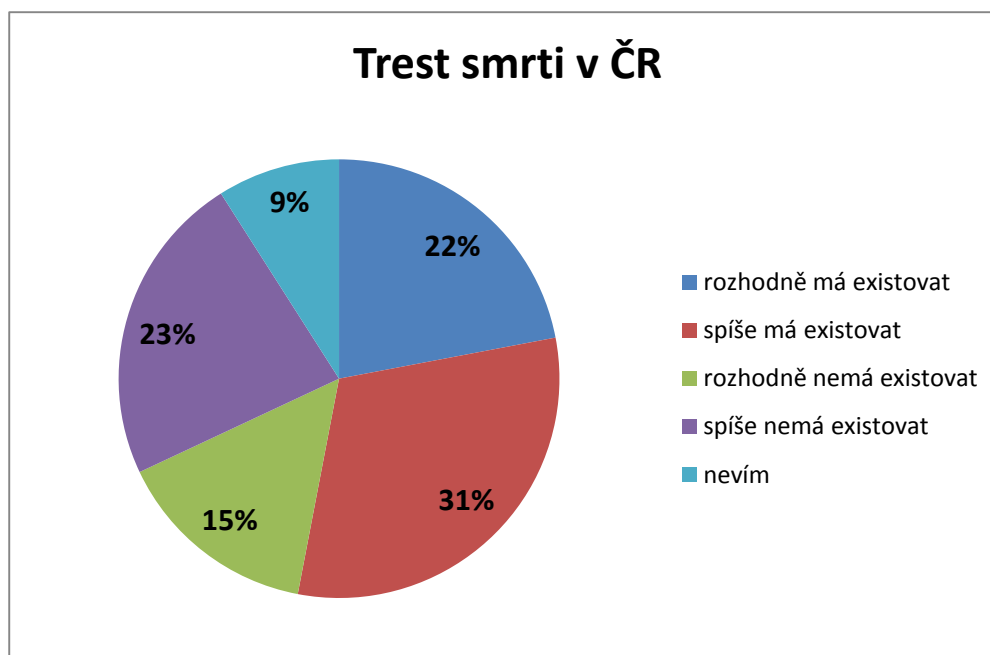
Centrum pro výzkum veřejného mínění provedlo v květnu roku 2017 výzkum, který se týkal postoje českých občanů k trestu smrti. Pomocí standardizovaného dotazníku bylo osloveno celkem 1019 obyvatel České republiky, starších 15 let.

Výzkum se zaměřil nejen na obecný názor obyvatelstva na trest smrti, ale také na to, zda by měl být tento trest znovu v České republice zaveden či nikoliv. Dále bylo zjišťováno, nakolik lidé souhlasí nebo nesouhlasí s konkrétními výroky o trestu smrti. Výsledkem bylo, že mírná nadpoloviční většina, konkrétně 53% dotazovaných, vyslovila svůj souhlas s trestem smrti. Znamená to tedy pokles oproti poslednímu provedenému výzkumu z roku 1992, kdy s trestem smrti souhlasilo 76% respondentů. Nesouhlas je tedy zatím nejvyšší, neboť se oproti roku 1992 ztrojnásobil.

Z výroků, které podporují trest smrti, bylo souhlasně odpovězeno nejvíce na to, že trest smrti „přináší spravedlivé zadostiučinění pozůstalým“ a že „bez trestu smrti nenapravitelní a těžcí zločinci zabírají místo ve vězení a stát je musí živit z našich daní“. Nejméně veřejnosti souhlasilo s výrokem „oko za oko, zub za zub“. Mezi výroky, které zpochybňují trest smrti, bylo nejvíce označeno riziko justičního omylu a riziko zneužití.⁷⁵

⁷⁵ Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Postoje občanů k trestu smrti – květen 2017*. In cvvm.soc.cas.cz [online]. © Centrum pro výzkum veřejného mínění 12.6.2017 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z WWW: <<https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jevny-bezpecnost/4361-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-kveten-2017>>.

- **Graf č. 1 – Trest smrti v České republice⁷⁶**

Graf č. 1 zobrazuje odpovědi dotazovaných na otázku „Má či nemá podle Vás trest smrti v České republice existovat?“.

Z grafu č. 1 je patrné, že sečteme-li kladné odpovědi, jimiž jsou „rozhodně má existovat“ (22%) a „spíše má existovat“ (31%), získáme výsledek 53%, z čehož vyplývá, že mírně nadpoloviční většina je pro existenci trestu smrti v České republice.

Naopak 38% (součet odpovědí „rozhodně nemá existovat“ a „spíše nemá existovat“) s existencí trestu smrti v České republice nesouhlasí. Zbylých 9% dotázaných zvolilo odpověď „nevím“.

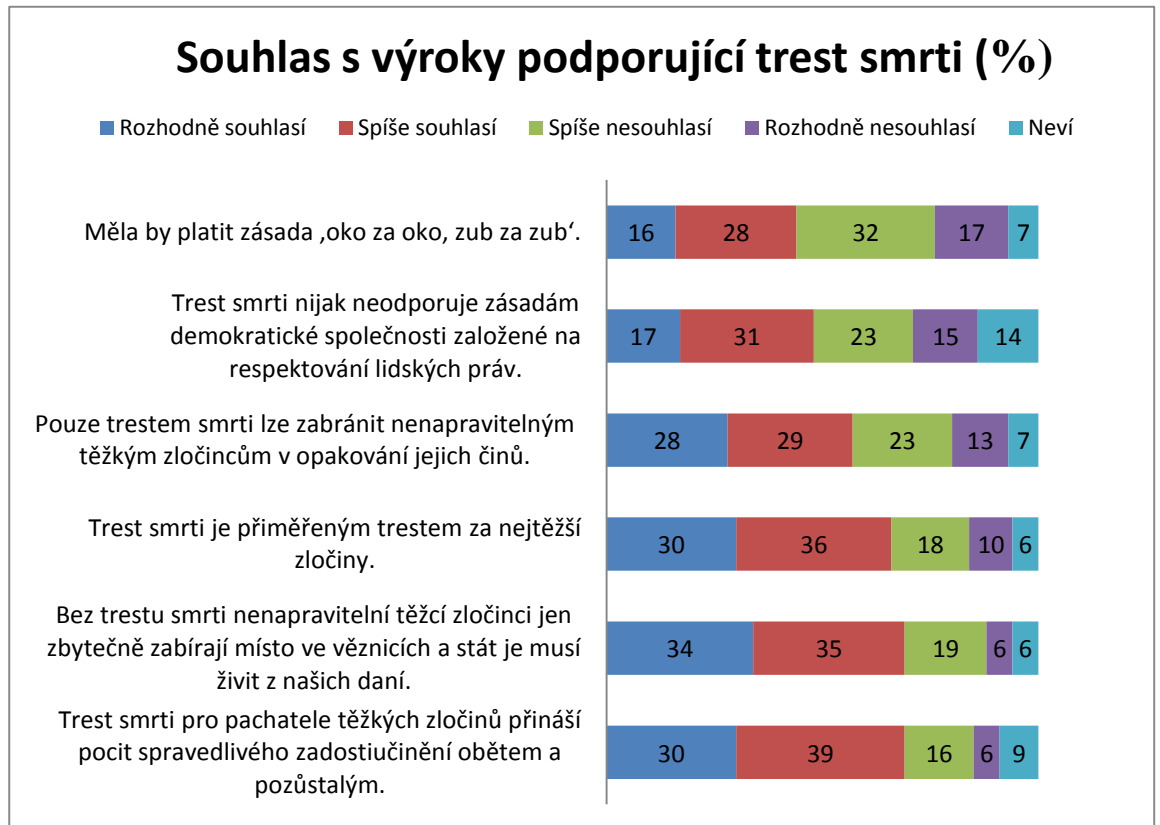
- **Graf č. 2 – Souhlas s výroky, podporující trest smrti**

Tento graf zobrazuje souhlas s výroky, které podporují trest smrti. Vyplývá z něj, že trest smrti relativně nejvíce lidí (66%) považuje za spravedlivý trest, který představuje dostatečné zadostiučinění obětem a pozůstalým. Dále je patrný podstatný souhlas s trestem smrti jako prostředkem, jakým se minimalizují náklady na věznění těžkých zločinců. Naopak nejslabší je souhlas s argumenty, že trest smrti

⁷⁶ Vlastní zpracování z WWW:
https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4358/f9/ob170612.pdf

nijak neodporuje zásadám demokracie a lidským právům, a se zásadou „oko za oko, zub za zub“.⁷⁷

Graf č. 2 – Souhlas s výroky podporující trest smrti⁷⁸

• **Graf č. 3 – Souhlas s výroky proti trestu smrti**

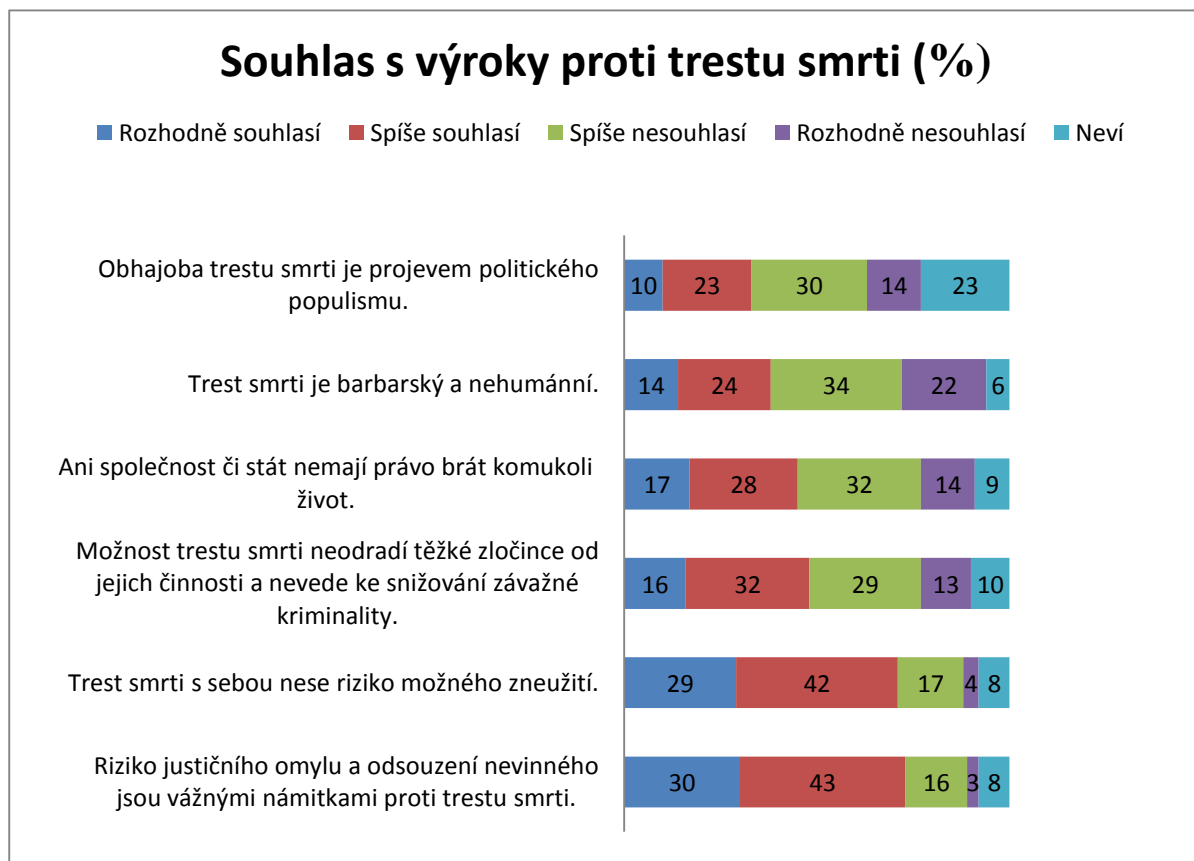
Tento graf zobrazuje názor dotazovaných na argumenty, které jsou proti existenci trestu smrti. Z tohoto grafu vyplývá, že nejsilnějšími důvody proti tomu, aby trest smrti v České republice existoval, jsou riziko justičního omylu a odsouzení nevinného člověka, dále též riziko možného zneužití tohoto trestu. Ostatní uvedené argumenty proti trestu smrti jsou dle dotazovaných méně pádné. Jde zejména o názor, že obhajoba trestu smrti je projevem politického populismu 33% odpovědí na tento názor bylo souhlasných, avšak 23% odpovědí bylo „nevím“. S názorem, že trest smrti je

⁷⁷ Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Postoje občanů k trestu smrti – květen 2017*. In cvvm.soc.cas.cz [online]. © Centrum pro výzkum veřejného mínění 12.6.2017 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z WWW: <<https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jevy-bezpecnost/4361-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-kveten-2017>>.

⁷⁸ Vlastní zpracování z WWW: <https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4358/f9/ob170612.pdf>

barbarský a nehumánní souhlasilo 38% dotazovaných a 56% bylo odpovědí nesouhlasných.⁷⁹

Graf č. 3 – Souhlas s výroky proti trestu smrti⁸⁰

⁷⁹ Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Postoje občanů k trestu smrti – květen 2017*. In cvvm.soc.cas.cz [online]. © Centrum pro výzkum veřejného mínění 12.6.2017 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z WWW: <<https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jevy-bezpecnost/4361-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-kveten-2017>>.

⁸⁰

Vlastní zpracování z WWW: <https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4358/f9/ob170612.pdf>

7 TREST ODNĚTÍ SVOBODY NA DOŽIVOTÍ A TREST SMRTI

Po zrušení trestu smrti na našem území, byly trestním zákonem stanoveny výjimečné tresty, které jsou nejvyššími možnými tresty, jaké lze uložit za ty nejzávažnější trestné činy. Stávajícími výjimečnými tresty dle platného trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., který nabyl účinnosti 1. ledna 2010, jsou **trest odnětí svobody na dvacet až třicet let a trest odnětí svobody na doživotí**.

Tyto tresty jsou považovány za alternativní tresty, ve vztahu k již zrušenému trestu smrti. V této kapitole se autorka zabývá aspekty ukládání jednoho z výjimečných trestů, a to trestem odnětí svobody na doživotí.

7.1 Trest odnětí svobody na doživotí

Tento druh výjimečného trestu je upraven v § 54 trestního zákoníku. V tomto ustanovení jsou uvedeny podmínky, za něž lze tento trest uložit.

Obecnou podmínkou pro uložení tohoto trestu, která je uvedena v § 54 odst. 1, spočívá v tom, že výjimečný trest může být uložen jen za zvlášť závažný zločin, u něhož to trestní zákon dovoluje. Zvlášť závažnými zločiny se dle § 14 odst. 3 trestního zákoníku, rozumí ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. V § 54 odst. 3 trestního zákoníku je taxativně vymezeno jedenáct trestných činů, jejichž skutkové podstaty představují kvalifikované případy úmyslného usmrcení. Dále jsou uvedeny předpoklady, jež musí být současně naplněny. Těmito předpoklady jsou:

- závažnost takového zvlášť závažného zločinu je mimořádná vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému či těžko napravitelnému následku,
- uložení takového trestu vyžaduje účinná ochrana společnosti a
- není naděje, že by pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody nad 20 až 30 let.

Požadavkem účinné ochrany společnosti je zde především myšlen zabraňovací účinek doživotního trestu odnětí svobody.⁸¹

Doživotní trest lze zpřísnit dle § 54 odst. 4 TZ. Ustanovení tohoto paragrafu zní: *uloží-li soud trest odnětí svobody na doživotí, může zároveň rozhodnout, že doba výkonu trestu ve věznicí se zvýšenou ostrahou se pro účely podmíněného propuštění do doby výkonu trestu nezapočítává.*⁸²

Výkon výjimečného trestu odnětí svobody na doživotí je v současnosti prováděn ve věznicích se zvýšenou ostrahou nebo ve věznicích s oddělením výkonu trestu odnětí svobody se zvýšenou ostrahou. Mezi takové věznice na našem území patří konkrétně:

- věznice Karviná,
- věznice Mírov,
- věznice Opava,
- věznice Plzeň a
- věznice Valdice.⁸³

Vzhledem k tomu, že trest odnětí svobody se povinně vykonává ve věznicích se zvýšenou ostrahou a do typu mírnější věznice lze odsouzeného přeřadit dle § 57 odst. 4 písm. a.) trestního zákoníku, nejdříve po deseti letech, znamená toto rozhodnutí soudu pro odsouzené podstatné zpřísnění jejich doživotního trestu. Takovým rozhodnutím se šance odsouzených na podmíněné propuštění značně oddálí, pro některé může být tato šance dokonce vyloučena, pokud nesplní podmínky, které jsou potřeba pro přeřazení do mírnějšího typu věznice. Podmíněné propuštění je přitom pro doživotně odsouzené velmi motivační faktor a významný prostředek, který ovlivňuje resocializaci odsouzených.⁸⁴

Trest odnětí svobody na doživotí bývá často označován jako sociální trest smrti či jako trest smrti na splátky. Často se také používá tvrzení, že trest smrti ničí život

⁸¹ KALVODOVÁ, V. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer, 2016. s. 63.

⁸² Srov. § 54 odst. 4 TZ

⁸³ NAVRÁTILOVÁ, J. *Výjimečný trest*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010. s. 76.

⁸⁴ KALVODOVÁ, V. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer, 2016. s. 63-64.

najednou, kdežto trest doživotní ničí život postupně.⁸⁵ Zachování práva na život v případě trestu odnětí svobody na doživotí lze považovat za nejpodstatnější rozdíl v porovnání s trestem smrti. Neboť právo na život patří mezi základní lidská práva, která mají být podle čl. 6 odst. 1 Listiny základních práv a svobod každé osobě zaručeny.

Dalším podstatným rozdílem mezi doživotním trestem a trestem smrti, je možnost podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody na doživotí. V případě trestu odnětí svobody na doživotí je také možné udělení milosti ve formě agraciace, což je u trestu smrti logicky vyloučeno.⁸⁶

⁸⁵ EPRAVO.CZ. *Problematika doživotního trestu odnětí svobody*. In epravo.cz [online]. © EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo [cit.2018-06-02]. Dostupné z WWW: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/problematika-dozivotniho-trestu-odneti-svobody-20261.html>>.

⁸⁶ NAVRÁTILOVÁ, J. *Výjimečný trest*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010. s. .

8 TREST SMRTI V OSTATNÍCH ZEMÍCH V SOUČASNÉ DOBĚ

I když v České republice již trest smrti neexistuje, stále jsou země, které tento druh trestu ve svém právním řádu mají. Počet zemí, které mají trest smrti a vykonávají popravu, každoročně klesá. Zemí, které zrušily trest smrti, je k září 2017 celkem 105. V roce 2016 byly popravu provedeny ve 23 zemích, z nichž pouze malá skupina států, jako jsou Čína, Írán, Saudská Arábie, Irák a Pákistán, provedla jejich převážnou většinu. Amnesty International ve své zprávě, která se týká trestu smrti pro rok 2016, upozorňuje na vysoké počty poprav vykonaných v Číně. Jsou zde ročně popraveny tisíce lidí.⁸⁷

8.1 Trest smrti podle práva Šaría

V současné době se stále více mluví o islámu a islámských zemích. Právě v těchto zemích ctí islámské právo šaría. Šaría je systém islámského náboženského práva, jenž vychází zejména z Koránu a učení proroka Mohameda. Šaría věřícím stanovuje, jak se mají chovat a zahrnuje prakticky všechny stránky běžného života, jakými jsou například politika, sexualita, rodina a osobní hygiena.⁸⁸

Obecně lze trestné činy dle islámského práva rozdělit do dvou oblastí. První oblastí jsou zločiny proti Bohu, respektive náboženství a také vojenské morálce. Zločiny proti Bohu jsou vymezeny přímo Koránem a jsou stíhány z moci úřední, a jejich potrestání je Božím nárokem. Mezi zločiny proti Bohu patří cizoložství, falešné obvinění z cizoložství, krádež či pití alkoholu.

⁸⁷ Česká televize - ČT 24. *Trest smrti již zrušilo více než sto států. Nejvíce poprav vykonávají v Číně.* In [ceskatelevize.cz](http://www.ceskatelevize.cz) [online]. © Česká televize 1996 – 2018 10.10.2017 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/2268976-trest-smrti-jiz-zrusilo-vice-nez-sto-statu-nejcasteji-ho-udeluji-v-cine>>.

⁸⁸ Česká televize – ČT 24. *Tresty podle práva šaría – ukamenování, bičování nebo useknutí ruky.* In [ceskatelevize.cz](http://www.ceskatelevize.cz) [online]. © Česká televize 1996 – 2018 22.4.2009 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1411046-tresty-podle-prava-saria-ukamenovani-bicovani-nebo-useknuti-ruky>>.

Do druhé skupiny patří civilní delikty, po jejichž spáchání vzniká nárok na odškodné či odvetu. Dále existuje zvláštní kategorie, do které patří nebezpečná jednání, jejichž potrestání je na úvaze soudce.⁸⁹

Islámské trestní právo zahrnuje mimo kruté tělesné tresty, mezi které patří například bičování nebo utětí ruky, i trest smrti za vyjmenované zločiny. Pokud je stanoven za nějaký zločin trest smrti či zmrzačení, soudce nesmí vynést trest mírnější.

Trest smrti je vykonáván stětím, oběšením či ukamenováním. Absolutní trest je ukládán například za vraždu jednoho muslima druhým muslimem. V zemích, které šariu uznávají, lze trest smrti uložit i za činy, které v moderní Evropě nejsou ani za trestné činy považovány.

Mezi činy, za které je trest smrti udělován patří:

- odpadnutí od islámu,
- manželská nevěra (cizoložství),
- čarodějnictví (včetně astrologie a výkladu karet),
- homosexualita a
- rouhání proti Alláhovi a jeho prorokovi.

Trestní právo podle šarií je nejdůsledněji uplatňováno zeměmi jako je Súdán, Írán nebo Saudská Arábie. V Íránu bylo v roce 2015 odsouzeno k trestu smrti a následně popraveno více jak 977 lidí, z čehož převážná většina trestů byla ukládána za zločiny souvisejícími s drogami.⁹⁰

V Saudské Arábii vzrostl počet popravených v roce 2015 oproti roku 2014 o 76%. V roce 2015 zde bylo odsouzeno k smrti a popraveno 158 osob. Většina

⁸⁹ POTMĚŠIL, J. Šaría – úvod do islámského práva. 1. vyd. Praha : Grada, 2012. s. 150-151.

⁹⁰ KRUTÉ ISLÁMSKÉ PRÁVO ŠARIA [online]. Praha : Olga Havlová - poslankyně za Moravskoslezský kraj, [cit.2018-05-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.havlovaolga.cz/wp-content/uploads/2016/09/KRUT%C3%89-ISLAMSKE-PRAVO-SHARIA-cr.pdf>>.

odsouzených byla popravena stětím, jako další způsob poprav se zde používá poprava zastřelením.⁹¹

⁹¹ AMNESTY INTERNATIONAL. *Trest smrti v roce 2015: alarmující nárůst poprav znamená nejhorší čísla za posledních 25 let.* In amnesty.cz [online]. © Amnesty International Česká republika [cit. 2018-06-20]. Dostupné z WWW: < <https://www.amnesty.cz/news/2896/trest-smrti-v-roce-2015-alarmujici-narust-poprav-znamena-nejhorsici-sla-za-poslednich-25-let>>.

9 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Tato kapitola je zaměřena na vlastní výzkum, který uskutečnila autorka práce. Výzkum byl proveden vytvořením online dotazníku, ve kterém byly položeny respondentům celkem čtyři uzavřené otázky. Online dotazník byl umístěn na sociální síť Facebook, konkrétně na profil autorky, kde na něj odpovídali její přátelé. Důvodem umístění dotazníku právě na sociální síť Facebook, byl zájem o zjištění postoje přátel autorky k problematice trestu smrti.

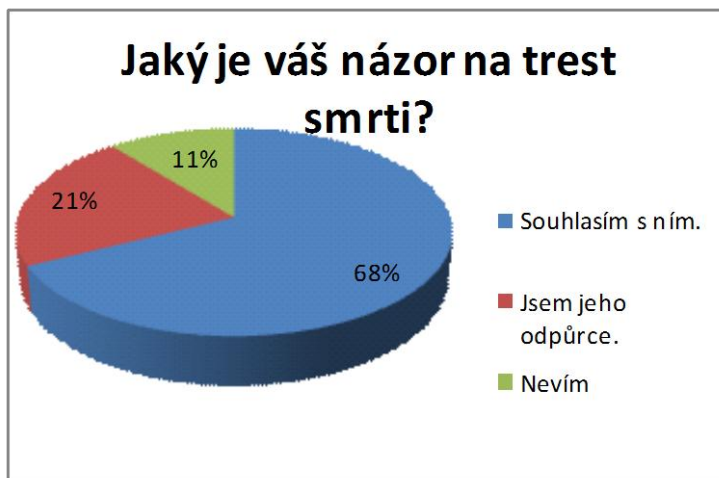
Jak již bylo zmíněno, respondentům byly položeny celkem čtyři uzavřené otázky, týkající se trestu smrti. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 111 respondentů, starších 18. let.

Hypotéza stanovená autorkou je: Většina respondentů trest smrti podporuje.

- **Vyhodnocení otázky č. 1**

Jako první byla respondentům položena otázka týkající se jejich názoru na trest smrti - „Jaký je Váš názor na trest smrti?“. Z celkového počtu 111 respondentů, odpovědělo 75 dotazovaných „souhlasím s ním“, 24 respondentů odpovědělo „jsem jeho odpůrce“ a 12 dotazovaných zvolilo odpověď „nevím“. Je tedy patrné, že nadpoloviční většina dotazovaných tento trest podporuje, neboť vyslovila svůj souhlas s ním. Vyhodnocení otázky, týkající se názoru na trest smrti je v procentech zobrazeno v grafu č. 4.

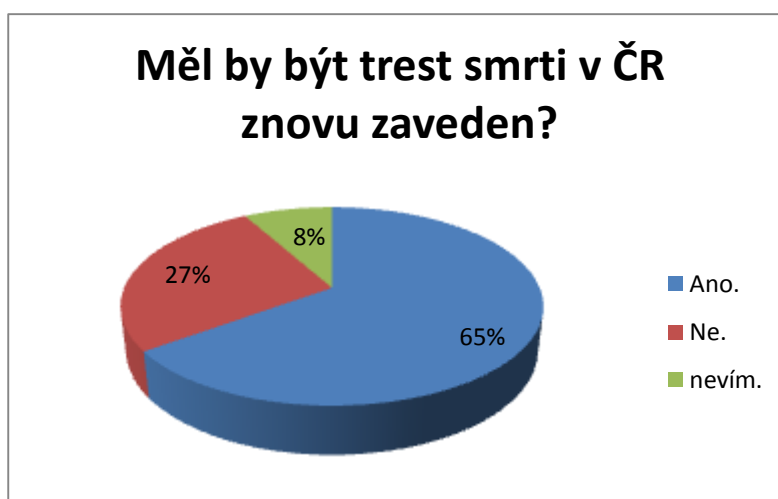
Graf č. 4 – Otázka č. 1 - Souhlas s trestem smrti.⁹²

- **Vyhodnocení otázky č. 2**

Jako druhá byla respondentům položena otázka, která se týkala znovuzavedení trestu smrti v České republice. Na tuto otázku „Měl by být trest smrti v ČR znovu zaveden?“ odpověděla nadpoloviční většina kladně. Trest smrti by měl být na našem území zaveden podle 72 respondentů, podle 30 respondentů by neměl být znovu zaveden a 9 respondentů zvolilo odpověď „nevím“. Vyhodnocení této otázky v procentech zobrazuje graf č. 5.

- **Graf č. 5 – Otázka č. 2 – Znovuzavedení trestu smrti v České republice.⁹³**

⁹² Zdroj – vlastní.

⁹³ Zdroj – vlastní.

- **Vyhodnocení otázky č. 3**

Touto otázkou autorka zjišťovala, zda má stát podle respondentů právo na to, vzít rozsudkem, jímž ukládá trest smrti, člověku život. Důvodem položení této otázky byly časté diskuse o tomto právu, neboť právě konstatování „stát život člověku nedává, nemá tedy právo mu jej vzít“, je častým argumentem odpůrců trestu smrti. Respondenti měli na výběr pouze odpověď „ano“ nebo „ne“. Odpověď „ano“, tedy že stát toto právo má, zvolilo 69 respondentů, naopak 42 dotazovaných zvolilo odpověď, která toto právo odmítá.

- **Graf č. 6 – Otázka č. 3 - Právo státu vzít člověku právo na život.⁹⁴**

- **Vyhodnocení otázky č. 4**

Poslední otázkou, která byla respondentům položena, byla otázka týkající se trestu odnětí svobody na doživotí jako náhrady za trest smrti. Z celkového počtu 111 respondentů trest odnětí svobody nepovažuje jako dostatečnou náhradu za trest smrti 71 dotazovaných. Naopak 40 respondentů doživotní trest považuje jako dostatečnou náhradu za trest smrti.

⁹⁴ Zdroj – vlastní.

- **Graf č. 7 – Otázka č. 4 - Trest doživotí jako náhrada za trest smrti.**⁹⁵

- **Závěr dotazníkového šetření**

Z provedeného dotazníkového šetření je patrné, že většina ze 111 dotazovaných trest smrti podporuje a souhlasí s ním, což potvrzuje i hypotézu, která byla pro toto dotazníkové šetření stanovena. S podporou trestu smrti souvisí i otázka jeho znovuzavedení v České republice, s čímž vyslovila souhlas nadpoloviční většina dotazovaných. Dotazníkové šetření také ukázalo, že více jak polovina dotazovaných nepovažuje trest odnětí svobody na doživotí za dostačující náhradu za trest smrti, ač je nejvyšším možným trestem, jaký trestní zákon umožňuje uložit.

⁹⁵ Zdroj – vlastní.

ZÁVĚR

Bakalářská práce pojednává o jednom z nejvíce diskutovaných trestů, který má své zastánce a samozřejmě i odpůrce, a to o trestu smrti. Práce je rozdělena do devíti kapitol, které na sebe systematicky navazují. První kapitola je věnována cíli a metodice práce, která stručně představuje téma práce.

Druhá kapitola charakterizuje obecné pojmy, které s trestem souvisejí, a jejich charakteristika je pro téma práce nezbytná. Jedná se o pojem a účel trestu, v této kapitole jsou také uvedeny teorie pojetí smyslu trestu, které v současném právním řádu existují. Jedná se o teorii absolutní, jež se také nazývá teorií odplaty a teorie relativní, která spatřuje smysl trestu v ochraně společnosti, nápravě zločince i zamezení páčání dalších trestných činů v budoucnosti.

Třetí kapitola se již konkrétně zaměřuje na trest smrti, který lidstvo provází již od začátku existence. První záznamy o tomto trestu pocházejí z roku 2350 před naším letopočtem, kdy byl vydán zákoník krále Urgakina. Dalším historicky důležitým právním dokumentem byl Chammurapiho zákoník, který uzákonil 25 zločinů, za které byl absolutní trest udělován. Součástí této kapitoly je charakteristika vybraných technik, kterými se trest smrti vykonával. Během existence trestu smrti vzniklo technik mnoho, z nichž však jen některé jsou stále v současné době využívány.

Primárním cílem bakalářské práce bylo provést historický exkurz do vývoje právní úpravy, která souvisí s ukládáním trestu smrti na území České republiky, a to až do doby jeho vypuštění z katalogu trestních sankcí a také rozbor podmínek, za kterých bylo možné trest smrti uložit. Tímto cílem se zabývá kapitola čtvrtá, kde je historie vývoje právních předpisů zmapována od Středověku až po současnost. Trest smrti prošel pestrým historickým vývojem a byl střídavě rušen a zase znovu zaváděn. Definitivně byl na našem území vypuštěn z katalogu trestních sankcí roku 1990, kdy nabyla účinnosti novela trestního zákona č. 175/1990 Sb.

Pátá kapitola je věnována mezinárodní právní úpravě, která uplatňování trestu smrti zakazuje. Za nejznámější právní dokument je považována Všeobecná deklarace lidských práv, která sice výslovně trest smrti nezakazuje, avšak jako dokument, podporující lidská práva tento trest ani nepodporuje. Jako další mezinárodní dokument je uveden Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a s tím související

druhý opční protokol, který se týká trestu smrti. Česká republika je od roku 2004 členem Evropské unie, proto je také vázána jejími právními předpisy.

V šesté kapitole jsou uvedeny klady a zápory, které s trestem smrti souvisí, a také nejčastější argumenty, které používají zastánci a odpůrci trestu smrti. Součástí šesté kapitoly jsou též výsledky výzkumu, který byl proveden v květnu roku 2017 Centrem pro výzkum veřejného mínění, jenž se zaměřil na postoj občanů ČR k trestu smrti. Výsledky ukázaly, že je tento trest i v současné době českými občany podporován.

Sedmá kapitola je zaměřená na porovnání trestu smrti s nejpřísnějším trestem, jaký lze dle současného trestního zákoníku uložit, a to trestem odnětí svobody na doživotí. Tento druh trestu se od trestu smrti zásadně liší, neboť základní lidské právo, jakým je právo na život, je v případě tohoto trestu zachováno. Odsouzený k tomuto trestu tedy není zbaven života, jako v případě trestu smrti, ale svobody. Dalším podstatným rozdílem je možnost podmíněného propuštění z tohoto trestu, což je u trestu smrti z logiky věci nemožné. Jako nejpodstatnější rozdíl autorka považuje to, že trest smrti je nenávratný.

V rámci osmé kapitoly je poukázáno na současnou situaci ve světě. Autorka se blíže zaměřila na úpravu trestu smrti podle islámského práva šaría, které trest smrti připouští. V tomto právu je trest smrti udělován za nejrůznější trestné činy, přičemž některé z nich nejsou dle platného trestního zákoníku České republiky ani trestnými činy. Na základě tohoto zjištění považuje autorka toto právo za příliš kruté, nehumánní a zastaralé. Dále zastává také názor, že udělovat trest smrti za odpadnutí od islámu či nevěru je v dnešním světě neoprávněné, neboť se jedná o vyjádření svobodného rozhodnutí.

Poslední devátá kapitola je zaměřena na vlastní výzkum, který provedla autorka pomocí dotazníkového šetření. Cílem dotazníkového šetření bylo zjištění postoje k trestu smrti ze strany přátel autorky. Výsledkem tohoto šetření bylo, že více jak polovina přátel autorky s trestem smrti souhlasí, z čehož logicky vyplývá i souhlas se znovuzavedením tohoto trestu v České republice. Většina dotazovaných také stejně jako autorka, nepovažuje trest odnětí svobody na doživotí jako dostatečný trest v porovnání s trestem smrti.

Ačkoliv je existence trestu smrti v naší zemi vyloučena, neboť byla přijata Listina základních práv a svobod, která každému zaručuje právo na život, a také je Česká republika signatářem několika mezinárodních právních dokumentů, jejichž předmětem je zákaz uplatňování trestu smrti, domnívá se autorka, že tento druh trestu by měl v našem právním řádu existovat. Dle autorky by měl být udělován za zvláště zavrženíhodné vraždy, pokud existuje dostatek přímých důkazů svědčících o jednoznačné vině pachatele. Za největší riziko tohoto trestu považuje autorka možnost justičního omylu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. BARRING, L. [pseud. Hermanna SCHREIBERA]. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha : Naše vojsko, 2008. 166 s. ISBN 978-80-206-0975-5.
2. BESTOVÁ, C. *Trest smrti v německo-českém porovnání*. Překlad Jana JANDOVÁ. 1. vyd Brno : Doplněk, 1996. 177 s. ISBN 80-85765-56-X.
3. FRANCEK, J. *Zločin a trest v českých dějinách*. 1. vyd. Praha : Rybka, 1999. 463 s. ISBN 80-242-0087-2.
4. HAMERSKÝ, M. *Přijatelnost trestu smrti: otázky a odpovědi: názory osobností*. 1. vyd. Brno : Bachant, 2001. 106 s. ISBN 80-902631-7-8.
5. CHMEL, L. *Nejslavnější popravy*. 1. vyd. Praha : Petrklíč, 2004. 175 s. ISBN 80-7229-107-6.
6. KALVODOVÁ, V. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer, 2016. 200 s. ISBN 978-80-7552-163-7.
7. LIŠKA, O. a kol. *Vykonané tresty smrti, Československo 1918-1989: (nezahrnuje rozsudky německé justice)*. 1.vyd. Praha : Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2000. 225 s. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR; č. 2. ISBN 80-238-5743-6. Dostupné také z WWW: <www.policie.cz/soubor/sesit-02-prvni-vydani-pdf.aspx>.
8. LYONS, L. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost*. Překlad Pavel WURM. 1. vyd. Praha : Svojtka & Co., 2004. 190 s. ISBN 80-7352-021-4.
9. MONESTIER, M. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost*. Překlad Vladimír ČADSKÝ. 1. vyd. Praha: Rybka, 1998. 405 s. ISBN 80-86182-05-3.
10. NAVRÁTILOVÁ, J. *Výjimečný trest*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010. 256 s. ISBN 978-80-87212-41-7.
11. PLACHÝ, J., PEJČOCH, I. *Masarykovy oprátky: problematika trestu smrti v období první a druhé Československé republiky 1918-1939*. 1. vyd. Cheb : Svět křídél, 2011 [i.e. 2012]. 207 s. ISBN 978-80-87567-21-0.
12. POTMĚŠIL, J. *Šaría – úvod do islámského práva*. 1. vyd. Praha : Grada, 2012. 219 s. ISBN 978-80-247-4379-0.

Elektronické zdroje

1. AMNESTY INTERNATIONAL. *Trest smrti v roce 2015: alarmující nárůst poprav znamená nejhorší čísla za posledních 25 let*. In amnesty.cz [online]. © Amnesty International Česká republika [cit. 2018-06-20]. Dostupné z WWW: <<https://www.amnesty.cz/news/2896/trest-smrti-v-roce-2015-alarmujici-narust-poprav-znamena-nejhors-i-cisla-za-poslednich-25-let>>.
2. AMNESTY INTERNATIONAL. *TREST SMRTI*. In amnesty.cz [online]. © Amnesty International Česká republika [cit. 2018-03-22]. Dostupné z WWW: <<https://www.amnesty.cz/trest-smrti>>.
3. AMNESTY INTERNATIONAL. *TREST SMRTI*. In amnesty.cz [online]. © Amnesty International Česká republika [cit. 2018-03-22]. Dostupné z WWW: <<https://www.amnesty.cz/trest-smrti>>.
4. Česká televize - ČT 24. *Poslední popravený v Česku - pětinasobný vrah Vladimír Lulek*. In ceskatelevize.cz [online]. © Česká televize 1996 – 2018 2.2.2009 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1464246-posledni-popraveny-v-cesku-petinasobny-vrah-vladimir-lulek>>.
5. Česká televize - ČT 24. *Trest smrti již zrušilo více než sto států. Nejvíce poprav vykonávají v Číně*. In ceskatelevize.cz [online]. © Česká televize 1996 – 2018 10.10.2017 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/2268976-trest-smrti-jiz-zrusilo-vice-nejvico-poprav-vykonavaji-v-cine>>.
6. Česká televize – ČT 24. *Tresty podle práva šaría – ukamenování, bičování nebo useknutí ruky*. In ceskatelevize.cz [online]. © Česká televize 1996 – 2018 22.4.2009 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1411046-tresty-podle-prava-saria-ukamenovani-bicovani-nebo-useknuti-ruky>>.
7. HANSLÍK, H. Justiční omyly: není jich moc, ale jsou. In *iDnes.cz* [online]. 25.2.2002, [cit. 2018-06-19]. Dostupné z WWW: <https://zpravy.idnes.cz/justicni-omyly-neni-jich-moc-ale-jsou-dwc-/domaci.aspx?c=A020224_214201_domaci_pol>.

8. Justiční omyl. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 11.12.2006, poslední aktualizace 27.7.2017. [cit. 2018-06-19]. Dostupné z WWW: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Justi%C4%8Dn%C3%AD_omyl>.
9. KRUTÉ ISLÁMSKÉ PRÁVO ŠARIA [online]. Praha : Olga Havlová - poslankyně za Moravskoslezský kraj, [cit.2018-05-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.havlovaolga.cz/wp-content/uploads/2016/09/KRUT%C3%89-ISLAMSKE-PRAVO-SHARIA-cr.pdf>>.
10. VICHEREK, R. Účel trestu. In *Epravo.cz* [online]. Sbírka zákonů, judikatura, právo. Praha : 2013 [cit. 2018-03-20]. Dostupné z WWW: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>>.
11. Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Postoje občanů k trestu smrti – květen 2017*. In cvvm.soc.cas.cz [online]. © Centrum pro výzkum veřejného mínění 12.6.2017 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z WWW: <<https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jev-bezpecnost/4361-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-kveten-2017>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO (ČESKOSLOVENSKO). Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících.
2. ČESKO. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. In *Zákony pro lidi*. [online]. Zlín : AION CS [2018-03-22]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-140>>.
3. ČESKO. Zákon č. 175/ 1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon. In *Zákony pro lidi*. [online]. Zlín : AION CS [2018-03-22]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-175>>.
4. ČESKO. Zákon č. 2/1992 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. In *Zákony pro lidi*. [online]. Zlín : AION CS [2018-03-22]. Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>>.

5. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
6. ČESKO. Zákon č. 86 /1950 Sb., trestní zákon. In *Zákony pro lidi* [online]. Zlín : AION CS [2018-03-22]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1950-86>>.
7. ČESKO. Zákon č. 91/1934 Sb. z. a n., o ukládání trestu smrti a doživotních trestech. [online]. Praha : EPRAVO.CZ [2018-03-22].

Ostatní zdroje

1. *Všeobecná deklarace lidských práv*. Paříž, Francie : Organizace spojených národů, 1948. Dostupné také z WWW: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/12/UDHR_2015_11x11_CZ2.pdf>.
2. *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*. New York : Organizace spojených národů, 1966. Dostupné také z WWW: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/mezinar.pakt-obc.a.polit_.prava_.pdf>.
3. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv*. Řím : Rada Evropy, 1950. Dostupné z WWW: <https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf>.
4. *Protokol č. 6 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod týkající se zrušení trestu smrti*. Štrasburk : Rada Evropy, 1983. Dostupné z WWW: <https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf>.
5. *Protokol č. 13 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod týkající se zrušení trestu smrti za všech okolností*. Vilnius : Rada Evropy, 2002. Dostupné z WWW: <https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf>.
6. *Listina základních práv Evropské unie*. Nice : Evropský parlament, 2000. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>>.

SEZNAM ZKRATEK

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
č.	číslo
čl.	článek
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
KSČ	Komunistická strana Československa
např.	například
odst.	odstavec
OSN	Organizace spojených národů
písm.	písmeno
př. n. l.	před naším letopočtem
ř.z.	Říšský zákoník
Sb.	sbírka zákonů
tzv.	takzvaně

SEZNAM GRAFŮ

1. Graf č. 1 – Trest smrti v České republice.
2. Graf č. 2 – Souhlas s výroky podporující trest smrti.
3. Graf č. 3 – Souhlas s výroky proti trestu smrti.
4. Graf č. 4 – Otázka č. 1 – Souhlas s trestem smrti.
5. Graf č. 5 - Otázka č. 2 – Znovuzavedení trestu smrti v České republice.
6. Graf č. 6 – Otázka č. 3 - Právo státu vzít člověku právo na život.
7. Graf č. 7 – Otázka č. 4 - Trest doživotí jako náhrada za trest smrti.